

WWW.UNILIB.RS

Лука Ђеловић
БЕОГРАД

Luka Čelović
БЕОГРАД

S R Đ

Br. 11.

Dubrovnik 16 Juna 1902.

God. I.

BALDU BOGIŠIĆU

DOKTORU FILOZOFIJE I PRAVA
SVOMU PRIJATELU I ZEMLAKU
O ČETRDESETOJ OBLETNICI
ÑEGOVA DOKTORATA
SRDAČNO I PRIKLONO

P.

Oj zemlače, kad si mlađan stao
Na raskršću, ili ćeš se znaúu
Il' privolet radije imaúu,¹⁾
Oboje si srčan tad obrao.

U svjet odje, gdje si cijenu dao
Svjetskoj māmi i lastima maúu,
A učenju i štednji si taúu
Pomiu mudro obraćati znao.

Sad po znaúu svima divan jesi,
Po imaúu rob nikomu n'jesi;
Tako čestit duhom si i t'jelom!

R'jedak primjer narodu si cijelom!
Punu sreću vidim da posvaja
Ko uharnost s ugodnošću spaja.

L. Z.

Đ V. Bogišićev vjekopis u kalendaru „Dubrovniku“ za gg. 1901 i 1902.

Размишљања

— I. E. Poritzky¹⁾ —

... Шта је водени цвијет а шта човјек? Шта је друштво? Зар није то рој мухâ, што лете тамо-амо? Дођу тамо заједно, играју, опију се, хвалишу се, досађују једно другоме, ждеру, гоје се — у мало што не рекох као свиње — оговарају овога и онога, стежу једно другоме руке, и осмјејкују се слатко. — Шта су наде, шта су планови? Шта је несрећа а шта срећа? А шта је случај, а шта судбина и злобност? Ја питам још једном: шта је судбина? За што се и живи, кад живот вјечито не траје? Шта је то живот? Да ли онај долазак и одлазак, као у каквом салону? Је ли то крајња сврха? За што се и ради? Зар нас не ће кроз хиљаду година заборавити, па ма како ми славни били? Зар има то некакав дубоки значај: да-нас се родити, па сутра умријети? За што уопште и долазе на свијет нови родови? Има ли каквог смисла ово расплођивање? Је ли то човјечански? Да ли се за то рађа, да нови родови распостиру културу и даље се плоде? Да — али и сама култура пропада!... За што се и плодимо, кад знамо да ће нам дјеца исто тако несрећна бити, као и ми? За што само умножавати несрећу? И да ли и има праве среће, која се тек помоћу несреће добија? У чем лежи та срећа? У задовољству? Па ко је то данас задовољан? Или можда у духовном васпитању? А ко ће нам послије смака свијета још и о васпитању говорити? Камење?...

¹⁾ И. Е. Порицки познат је у нас: из веома занимљиве му збирке „есици из Анатомије“ *Abscits vom Leben!* Преводилац је до сада изнио двије скице у „Новој Искри“ — Лешина (бр. 20 и 21 „П. И.“, 1899) и Крај... (бр. 6 „П. И.“ 1900). Немачка критика прихватила је веома похвално ово дјелце (које је изашло још 1896. г. у Берлину). Сентиметални погледи туберкулознога медицинара, Руса Можњикова, избијају кроза сваки редак овијех скици; *Размишљања*, која сада износимо у „Срђу“, свједоче то довољно.

Овијех скици има седам; преводилац их је одавно спремио за штампу, и оне, јемачио, не би биле на одмет српској књижевности, али — српски су издавачи и сувише стегнуте руке за оваке ствари: Белетристика на свеске (т. з. Грошићарска Књижевност) пролази само добро!

Прев.

Да ли је онај срећнији, што је рођен у свиленој постелији са засторима и одмах у кадифу завијен или, онај што лежи у позајмљеној, изанђалој корпи за рубље, једва тек покривен? Зар не лежи у овоме биједнику хиљаду пута јачи нагон да се истакне на површину? Да ли он баш због тога и има одсудно виште енергије, него ли они мекушци горе? А шта вриједи виште: енергија и сиромаштво или обиље и лијеност? Кome припада важније и боље мјесто — према здравоме људском разуму? Пред којијем би се лакле одиста ваљало поклонити?

Ово су питања, на која би ваљало свако да одговори, како умије и може. Не смије ми нико глупо пребацивати: што ја само питам а не одговарам. Хе-хе! То би било лијепо! Ја држим да је вјештина и мудро питати; јер, у једноме мудром питању лежи обично и одговор. Ну, мислио о мени ко шта хоће — ја нијесам луд. Знам шта сам питao. Нијесам само зато питao, да се ово, као какве новине, прочита, и онда књига склопи и каже: баш је то било мудро и лијепо. Моја питања имају смисла за онога, који питања разумије. Али, којешта! Нијесам ја филозоф. Ја сам само набусити шмокљан! Боже мој! како ли ми и паде на памет писати овакве глупости? Гомила ме не разумије те не разумије. Шта је то гомила? Ах, пхи! Ја и не пишем за гомилу — ја пишем за себе, само за себе. Хм! Љекар је казао да не треба ни да размишљам нити да пишем. Такав један — но! Баш је сасвијем свеједно да ли ћу данас умријети или тек кроз три мјесеца. Не могу тек вјечито туна згрчен лежати, као какво тијесто, и ништа не мислити, нити шта чинити! Тхе, ја ћу . . . шта ћу ја? —

Никада нијесам осјећао толики умор душе и тијела...
Прије неколико часова посјетио ме је Илија; он ми просто
истрже свеску из руку и не даде ми даље писати. Играли смо
цијело вече шаха; можда је ова уморност отуда. Ја сам изгу-
био четири а он седам пута. Он је играо веома занимљиво и
разгалио ме... Па ипак, могао сам плакати од иједа, досаде,
грчине. Ни сâм не знам шта је то било. Моју душу беше
обузела нека грчина што нагриза, прождире! Са свију страна
ме беше обузело нешто тако нелагодно, нешто ледено. Ни

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
сада ме још није оставила ова грчина, ова кисела ћуд. Хтио бих да спавам — али, на то није сада још ни мислити. Осјећам да се сан на моје очи не ће ни спустити. — — —

Опет сам се одмарао пола часа. И нехотице сам био утонуо у размишљање . . . у једно лагано размишљање, што пројдире. Мислио сам на сујетност, бескориеност, лажност свега онога што је људско. — Премишиљао сам о свему својем животу, од »аз« до »изиц« . . . »изиц«! Хм! — Крај — и он ће скоро доћи. Живот је рад, мислио сам ја. Рад је облик живота, његово језгро, његово биће, његов циљ. Рад сам из живота изагнао. За рад немам вишне ни снаге, за то дакле морам да се мичем одавде — јер сам непотребан; то сам мислио.

Па, онда, бјеху, прије свега, и четири слике из Сецир-Сале, што су ми мозак мучиле. Кад сам посљедни пут ишао у Анатомски Институт, било је у салама особито живо. До дуне, тако је увијек у почетку семестра. Тада се виде махом новоуписани, све гимназијска лица, из чијијех се прта не види ни искуство нити интелигенција, већ радозналост, глупост и страх.

Веома је занимљиво посматрати изразе овијех новака.

Тамо сједи па пр. један на својој столици као квочка на јајима. Рукави и кецеља,¹⁾ врло оптри ножеви, многе кужне љешине, уопште овај практички рад — све му је то врло комично. Мени се чини да он осјећа као и онај мајмун, што су му обукли први пут црвене чакшире и плави капутић, и дали му дрвено ћемане у шапе да свира.

Овај студенат има и лулу у устима и пуш, ма да не подноси дуван. Види се да у животу није још лулу понунио; па и где би? Зар у гимназији? — Али, пошто сви пуше, пушки и он. Пред њим лежи једна женска нога. »Како сад с тиме да отиочнем?« чита му се на лицу. И он сијече по листовима, као да ће у месу наћи нешто необично, и. пр. иглу, парче стаклете, и — озбиљно набира чело. »Хм! нека се бар помисли да сам у трећем семестру«, тако мисли он свакако.

¹⁾ Мјесто т. з. „сецир-мантила“ употребљују се по гђе што само „рукави“, који се преко рукава доњег капута најуку, и „кецеља“.

Прев.

УНИВЕРЗИТЕСКА БИБЛИОТЕКА

И ова му помисао улијева храброст. Сада почиње он формално да касани и једном руком брља по крви — да би само показао, како се он ни мало не плаши, и гледа на неколико другијех студената, такође из првог семестра, који сваког трећутка ниље у књигу, мислећи зар при томе: »Шта ви ту разумијете? Видите само моје кrvаве руке и боре па челу!«; кези се и прича својем сусједу Микошеве Вицеве, али тако да их сва околина може чути. А све то треба да значи: »Вид'те како то све за мене није нинита!«

Али, ипак све ово није кадро да оно право осјећање избрише са лица овога новака. — Он се и смије — али, како! И шта се ту све не чита на његовом лицу! — Збиља, гадост, радозналост, нерасположење, несигурност, повраћање, глупост, страх, бојазан, грозничавост, страст и т. д. и т. д.¹⁾

Него шта ме се и тиче овај бруцош; хоћу да причам о својијем мртвијем сликама . . .

На дан раније Бузам је био наручио за себе једну дјечју љешину. Слуга му донесе љешину некога дјечка — малу, меку и облу, али пучу гадшијех мрља. Он је држао дјечка за једину ногу, главом на доље, и махао је у хору љешином тамо-амо. Тако носе и куварице нилад с трга кући.

) Који се медицинар не сјећа првијех утисака из сецир-сале! Њих обавија тада онај лијени и лаки плашт гимназијског идеалисања; они се и стварају под окриљем онијех постеко-сентименталнијех погледа на свијет!. И поред све „куражи“, којом се по мало размеће млади медицинар, ипак друкче му је кад први пут ступа у сецир-салу, у ову „свјатаја свјатих!“ Можњиков, који и сам сувише сентименталне реминисценције из сецир-сале износи, завирује овдје у душу онаквијех младијех медицинара. Можњиков бјеше још и туберкулозан (в. напомену уз *Лешину*, бр. 26-21 „Н. И.“, 1899)... И сам се сјећам кад сам једном, у Грацу, имао да сецирајам са својијем косекантом, И. Д., неку женску ногу. Дат нам је био цијели десни доњи уд. Кад се зна да у сецир-салу долази махом материјал из реда онијех пајеиротнијих међу сиротама, онда је ласно и разумјети да смо de facto дуго стајали за нашијем столом, посматрајући лијепу и пуначку форму као алабастер бијеле ноге неке сироте 12-13-годишње дјевојчице. И како смо се у првоме семестру бавили једино препарисањем мускула, то, послије изјесног времена, спаде са ове лијепе ноге цијели кожни покривач и меки слој маснога ткања; наши ножеви на брзо ијекоше све крвне судове и живице, који бјеху некад тако потребни онијем грацијијем мускулима, ради којијех нам и дадоше ногу на препарисање.

Прев.

УНИВЕРЗИТЕТСКА ВИБИОТЕКА

Био је то један од прилике једанаестогодишњи дјечко, плаве, грбураве косе, сивијех очију; лице му није било испрчено, већ на против: изгледаше као да му се уста тријеливо смијешкају, од прилике као што се тешко оболјели насмијеши, кад им се пожели да се у »скоро предигну«. — Сви су се студенти дивили овом лијепом дјечку и сажаљеваху га.

Па и такав дјечко морао је умријети! Баш је и то вељичанствено! — Како ли се он још прије осам дана радовао својем божићнијем даровима и веселио Новој Години, за коју је он можда већ и честитку својој мајци написао! Кад је ова мала, невина рука то писала, подигравало је срце. Па још кад помислим, како су ове пожице, само прије неколико дана, весело и несташно по улици скакутале, како су се ова уста звонко смијала! И какве су се наде и снови по овоме маломе мозгу ширили, кад је он у себе примао оне дивне слике из свијета бајака! Зар није сањао о Аладину и чудесној лампи и о вили Розабелверди? И зар се није радовао што ће постати муж, човјек! Хе-хе!... И ту лежи сада овај дјечко, у пола распаднут; тијело му просјечено, а утроба му вири на поље! А онај фини осмијак око усана управо вас потреса... Кад би га сада његова мати само видјела... Хе-хе! — хм! смиј се, смиј се, Можњикове. —

На оближњем столу лежао је неки стариц, са дугом, сједом брадом — један сеоски учитељ. Сецирао га је Илсберг.

»Хе, седамдесетогодишњи старче, да ли си о томе и сањао«, мислио сам ја. »Цијелога својег живота учио си друге, па и послије твоје смрти уче други од тебе. Ти јамачио пијеси више хтио код куће живјети од милостиње и дошао си у Берлин, надајући се да ћеш овдје наћи какав лакши посао. — Али, преварио си се! Свуда су те одбили и ти си морао у прошњу. Ох, вјерујем ти, пријатељу мој, да је то биједно занимање. Нико те не хтје ни погледати, тебе сиротог, старог човјека, а ти си на њих погледао, молећи их достојанствено, крвавијех суза у очима. Ти си, без сумње, сиротин старче, много видио и много пропатио — о чем сада твоја уста за навијек ћуте. Тако сам ја мислио — а Илсберг, који је, међутијем, обдуцирао љепину, показивао ми је у клупче згрчени, празни желудац, и рече ми: »Овај је човјек од глади умро!«

»Свакако«, одговорио сам му. При томе пролети ми кроз главу: »Баш сам ја прост и глун! Шта трабуњам туна! То што овдје лежи јесте само гомила смрђивога меса — ништа вишне.«

Међутијем се бјеше већ и смркло и мјесец је сијао јасно кроз прозоре. Ја сам имао да радим нешто у једној анатомској сали и одох тамо. Док су у великој сали били сви столови заузети и не бјеше ни једна столица слободна, бјеху овдје само тројица-четворица колега, који нешто разговараху. На столовима не бјеше ни једне љештине; бар ја нијесам ни једне видио. Кад сам хтио одавде изаћи и пехотице се окрећи, сназих на једноме столу, у углу, једну петакнуту мушки љештину; бјеше то права хунска тјелесина: снажна и крупна, са прнијем брцима. Ја се доста тргох, али приступих ближе столу и посматрах је можда читав минут. Утисак, који ми се у душу удубе, бјеше овај:

Најприје ваља замислiti једну прилично велику салу, у којој на супротном зиду од нас свјетлуца један мали, тамни гасни пламен. Сала је пуна столова и столица; све су оне празне. Само четири студента стоје у гомилици и нешто шапнућу. Из велике сале заврча нешто чудновато. Већ узбуђен од љештине онога старца и дјечка, сназим ја, на један мах, ову велику, снажну, мјесечином обасјану љештину. Она лежи на столу право као свијећа, отворенијех, неуцакљенијех очију и веома озбиљног, непромијењеног лица, руке укочене низ бутине, као војник. То је некакав самоубица. Ја обилазим скоро већ десет пута око љештине, али нигдје да видим какву рану или симптоме: да се дотични објесно, удавио или отровао. Но, најзад пронађох — мјесец освијетли на један мах тако јасно главу — насрет чела једну малу рупу. У истоме тренутку, посмотрих му и очи — и одскочих. Његове ме велике, избечене очи прате свуда истијем мртвијем погледом, па где било да станем. Хтио бих радо да изидем одавде, али не могу да се откачим од његовијех очију; увијек гледају на мене. И да сам сам у сали био, јамачно бих цркао од страха. Не могу просто да замислим, шта је могло оваквога чина на смрт да нагони; наде ми такође у очи, да су му очи тако јасне... ја задрхтах. Призозем оне студенте ближе. Они сви затресоше сажа-

љиво главом; један ми обрати пажњу на крајеве уста. Хе, и какав ти јад ту не лежи; то није кадар нико да раздријеши . . . не, не Загонетка, што ми смрт овдје задаје, чудна је и страшна — не ће је нико раздријешити. Па и мјесец се сакри ћутке иза једног облака. Читаво море, вјечност пуне биједе и самртног страха, лежи на угловима уста, једна атонија што срце пари — баш као да су ови углови очи. Помисао: «Има ли Бога и Онога Свијета — или је то све којешта?» бјеше јамачно посљедња помисао у овој глави. Ово се питање чак још и из очију чита . . . ко ли му је одговорио? Биће да се гдје у шуми убио... ко ли му је ту одговорио? Можда је какво стогодишње дрво запуштало својим осушенијем лишћем? Или је можда чуcao какав косић у лугу и звијдукао и по стоти пут један и исти тон? Можда се убило ноћу, и чајка му је жудно загактала — или му је можда фијук вјетра одговорио болнијем уздасима — или . . . нико! . . . Него овај ме самоубица и сувише узбуђује, кад год на њу помислим. Не смијем више ни мислити . . . морам почети што друго.

Али има и сасвијем гаднијех, грознијех љешина. Једна таква лежала је у великој сали на столу, с десне стране. Моме колеги Зозолском, који је сецирао, није нико завидио. Била је то права берлинска лоћа, која је дану скунљала крие и хартију, а ноћу лежала у каквој му драго рупи, у неком куту, у олуку. Зозолски је вриједно на њој радио, енергично и издржљиво, као прави Пољак, а при том је, без сумње мислио: «Ето ти, сад сједим крај мрцине пеке краве, студирам је и брљам по њој, а све то морам, јер хоћу да будем доктор».

Љешина је била тешка бар двије и по центе.¹⁾ Надувено тијело личило је прије на какво буре а глава бјеше гомила црвенасто-плавог меса; из ње су вирила два мала ока, као у крмаче, и дебео, похотљив нос. — Цијело је тијело било одрпано, сунђерасто и улијепљено — као растопљени кајмак — и смрдило је ужасно. Крај такве љешине сидјети читаву недјељу дана — могла је издржати само снажна природа Зозолскога. Па, на шта ли је она мислила, кад је умирала? Како ли је и гдје је умрла? «Гдје», то могу већ и замислiti: ја-

¹⁾ цента = 50 кр. = 100 фуната.

Прев.

Лука Ђеловић
БЕОГРАД
Luka Čelović
BEOGRAD

мачно у некој крчми или под нечијом капијом или у каквој недовршеној кући. Биће да је легла на онај завежљај крпа и мислила: »Пхи«, шта ли то чепрка по мени унутра! Ах, шта! Мени треба само за грошић хљеба, само мало, па сам опет на ногама; хм, за грошић! Хо-хо! скучила сам дosta крпā, ја стара мрцина; шта ли ће ми дати за то? Да ли ће то бити дosta сутра за ракију или мало? Ако буде мало, скучићу још; а ако буде дosta, лећи ћу и... спавати. Пхи, до ђавола, како то опет по мени чепрка, у трбуху! Та, не ћу тек ја, стара мамзел, тако на улици прћи! Па како се то све око мене окреће... ух... Или је можда већ мислила: »Аха, већ се починье са мном! Зар већ? За што већ сада? Ох, драга сламњачо! Каква ли сам била, кад ми бјеше шеснаест година; још се сјећам! Благи Исусе Христе, прими ме у твоје царство, мене сироту, гријешну лођу — ах, ракију, једну ракију. Даћу десет милиона за једну ракију...«

Али, нај вјероватније је да она није ништа ни мислила нити осјећала, већ се под прву капију склонила и у потпуној анатији очи за навијек склонила.

Зозолскога је још и занимао овај трагикомични посао; он је при њему спазио увијек по нешто ново и рече ми: »Види само ову жуту пјену на њенијем дебелијем, маснијем уснама — како то пријатно мирише!« или: »Нека је ђаво носи; могла је бар, прије поласка на небо, очистити свој прни, божански нос!« Или: »Можњикове, реци ми бар где је овдје лице а где сједњача: од силинга посла не умијем да разликујем?« и т. д. и т. д.

За данас дosta ...

Хоћу да спавам. Али знам ја себе добро. То је сигурно, као два-пута-два-четири, да ћу цијелу ноћ о љешини сањати..., познајем ја себе добро. — Сутра ћу причати нешто о мојој Лујзици и о једном анђелу...

превео

Беч, 1902,

Г. Н. Ив.

Žene pametne

Komedija u tri ata.

AT TREĆI.

ŠENA PRVA.

Ora i Jela.

Jela.

Da znaš, majko, da si vidjela, jeda je ona činila koga konta od tebe! Baš koliko da te nije žive. Sve što sam joj ja veće govorila i stavljala prid oči tvoju vođu, sve je činila veće feste¹⁾ i rukovala se. Promisli, majko, pokazivala je veće veselje što je neposlušala tebe nego što je poslušala čaću.

Ora.

Ništa, ništa, neka mi se lijepo guvernâ;²⁾ naučiću je ja ali ima slušat čaću ali mene.

Jela.

Barem je imala za neku skladnost upitat tebe je li ti drag. A hoć' da ti rečem, majko, nazbilj je i Đono čudan, koji bi htio bit zet za despet,³⁾ i para mi da govorи: Ja te hoću, er me ti ne ćeš.

Ora.

Neka mi ga, neka mi ga. Nazbilj ako mu se para da je na końu, nać' će se privaren. Znam i prije kad se s tobom čutio,⁴⁾ ja vam nijesam branila zajsto, ma mi majdeks⁵⁾ nije nigda vele bio drag; parò mi je sved jedno ništo,⁶⁾ baš ništo; ne umije se ni javit⁷⁾ kako vala skladno ni komplimentat,⁸⁾ baš para da se podrugiva i para mu se da je spiritoz,⁹⁾ kad tresne što ovako nesmotorno¹⁰⁾ i neskladno.

¹⁾ veselje.²⁾ vlada.³⁾ inad.⁴⁾ lubakao.⁵⁾ zajsta.⁶⁾ ništavac, nikogović.⁷⁾ oglasit se, pozdravit.⁸⁾ klaňat se.⁹⁾ duhovit.¹⁰⁾ nesmotreno, nepromišljeno.

ŠENA DRUGA.

Đono, Ora i Jëla.

Jëla.

Da sam tobom ne bih nikad dopustila da Đono bude Aničin vjerenik. I ovo ne govorim er mi ovako komporta;¹⁾ krivo bi mi učinio ko bi to i u snu promislio. Je li mi Dono učinio krivo, jest zajsto! ma sve to ne uzrokuje u meni naj mađu nepacijencu;²⁾ znam ja kakve su ove stvari od svijeta, i kako je vaļa u svemu konsolavat;³⁾ kad mi dode na pamet sved promislim: Da da me je uzeo a paka bio igarač⁴⁾ od jutra do noći u betuli,⁵⁾ izlazio po večeri, fantastikô⁶⁾ i takijeh stvari; koji bi bio s nime moj život, koliko bih trudila za upravit ga? Id' tako ti zdravla, ko zna, da mi je velik pjađer učinio, što me je ovako ostavio. Ma tebi učinit ovaku neskladnost, može li se podnijet, a, a? Majko, draga majko, za tvoju reputacion⁷⁾ imala bi se zajmat suproć nemu i mrzjet⁸⁾ ga do života. Ja sam vidjela odavna — govoreći medu nami — da je sved malu cijenu činio od tebe.

Ora.

Djetetina.

Jëla.

Kad god bi došo u mene, sved bi me pitò što ti čini majka? Je li u ne kunduricâ?⁹⁾ Kupuje li vunu, ali rogače prodava.

Ora.

Puzdro!¹⁰⁾

Jëla.

Kad bi mu ti što povidjela, ali se s nim razgovarala, govorio je da ga sekavaš.¹¹⁾

¹⁾ ide u prilog.²⁾ neustrpljivost.³⁾ tješit.⁴⁾ igrač.⁵⁾ krčmi.⁶⁾ razmetao se.⁷⁾ ime, čast, glas.⁸⁾ mrziti.⁹⁾ ženica koja mrmoši o drugome.¹⁰⁾ Puzdro(a) je kraj od košulice što djetetu viri iz gaćicâ straga, pa prema tomu reče se „puzdro“ djevojci ili mladiću kad se ponašaju kao djeca.¹¹⁾ da mu zanovetaš, dosađuješ.

Ora.

Ííma bo je sve seko,¹⁾ gdje ne ulaze pasa ñerštine.²⁾

Jëla.

Naj veća ñegova naslada vazda je bila tobom se podrugivat i stavlat te na komediju.

Dono (Jëli).

Eh, polako, molim vas, je li malo karitati, Gospo? što sam vam učinio? u čemu sam vas uvrijedio da se toliko mučite za diskreditat³⁾ me prid gospodom majkom, kojoj mi je naj veće stalo bit u milosti! Govorite, gospo, recite što me progonite? neka mi ista gospoda majka ovdi učini pravdu, koje sam vam krivo učinio.

Jëla.

Kad bih bila najedena, što nijesam, imala bih tisuću razlogâ. Ti si naj prve plame tvoje ljubavi meni posvetio, i prvi plami toliko su sveti i toliko srce vežu da vaša prije izgubit i biće i život, nego ih imalo oskvrnuti s druge ljubavi. Nije na svijetu zlobe sramotnije do nevjernosti i strašivijega monstra⁴⁾ do nevjerna ljubovnika.

Dono.

Tot vi zovete nevjernost odluku, koju sam obro po vašoj zapovijedi? Što sam drugo ja učinio nego vas brzo poslužio! Ako ste bile u čemu uvrijeđene, vi ste uzrok temu. Vaša je lepost bila zatravila moje srce, koje je dva cijela godišta za vami uzdisalo temeljom ljubavi. Nije stvari koju nijesam učinio za svjedočit vam moju pasion⁵⁾ i prignut vas na moje požude. Ma sve moje molbe i svi uzdasi nijesu mogli ništa prid vami, nego ste se sved protivile mojim naj sladijem požudam. Ono dakle što vi nijeste htjeli, posvetio sam drugoj. Viđte, je li ovo bit nevjeran, ali je moja križina, ali vaša, i ali sam ja vas ostavio, ali ste vi mene otjerale.

Jëla.

Tot ti zoveš, da sam bila suprotiva tvojijem požudam, što sam ih hotjela isplâkat i dovesti na onu čistoću, u kojoj stoji dobrota prave ljubavi i pravoga prijateljstva? Znaš li što govori u „Fior di virtù“?⁶⁾ Plato dice che il sensuale amore non è per-

¹⁾ dosadno, suho.

²⁾ budalaštine.

³⁾ oernit.

⁴⁾ strahovitije nakaze.

⁵⁾ zanos, strast.

⁶⁾ knîga „Fior di virtù“ (cvjet kreposni).

Y

fetto amore.¹⁾ A ti nijesi nahodio nijednoga sapura²⁾ vidjet sjediúena dva srca, ako se i tijelo ne sjedini. Tako se baš ljube medu sobom sve živine i čelad neuka, koja ne cijenu,³⁾ da je prava ljubav, ako naj poslije ne dospije u ženidbu. A ja bih htjela da je ljubav medu nami bješa nego lijer,⁴⁾ svjetla nego sunce, i čistija nego voda, i da se ljubi za ljubav i veće za ništa drugo.

D o n o .

Ja za mene, gospo, ne budи vam žô, po neznam kojoj mojoj nesreći imô sam od naravi taku dušu, da za nôm i tijelo ide on-čas i stvar je sa svijem nemoguća da ih mogu razlučiti. Vi ste uprav lijepo govorili, nije lepše stvari do te vaše čiste ljubavi, ma nije za mene. Može bit da je ovemu uzrok moja neznanost, i er sam malo tupoglav od naravi na taki način, da kad koga ljubim, ljubim ga i dušom i tijelom kako se nahodim i žudim svega onega koga ljubim. Pače za ne učinit krivo vašijem sentimentima,⁵⁾ rijeću vam da vas svijet slijedi moju skulu⁶⁾ a ne vašu, i u ljubavi ženidba je vazda bila alla moda;⁷⁾ za to ako sam ja žudio bit vaš vjerenik, para mi da vas nije imala toliko uvrijedit moja požuda.

J ě l a .

Da kad je to tako, gospodu, i kad se hoće verige telesne za prgnut vas na vjernu ljubav, i pokli nije načina da vi možete ljubit za drugu svrhu nego za oženit se, ja bih se kontentala i falit⁸⁾ za vašu ljubav, i kad bi htjela majka, ja bih vas uzela.

D o n o .

Nijeste veće na vrijeme, gospo; druga je uzela mjesto u momu sreću, i ja bih veoma sakrivio, kad bih tako uvrijedio onu-kojoj sam bio utekô s vaše nemilosti.

O r a .

Ma ti cijeniš, gospodu, da ti je veće sikura ta druga. Brojiš li, molim te, moju balotu?⁹⁾ Znaš li da sam ja Anici odredila drugoga vjerenika?

¹⁾ Plato veli da putena ljubav nije savršena ljubav.

²⁾ teka, naslade.

³⁾ cijene.

⁴⁾ ljalan.

⁵⁾ osjećajima.

⁶⁾ školu, pravae.

⁷⁾ po modi.

⁸⁾ pogriješit.

⁹⁾ glas. Slika je uzeta od glasovaša.

Đono

Ah, gospo, nemojte me tako ubijati; zašto ćeete mi stavlat suproć meni jednoga rivala,¹⁾ kojijem se imam toliko sramiti? Što nadhodite u gosparu Jeru, te ga cijenite dostoja tolike časti? Nije mogô dat razumjet svemu gradu, samo je vas zablijestio.

Ora.

Čerto,²⁾ jer nemu nije drago što i vami. Vi biste htjeli da svak žive kako vami na pamet dode.

ŠENA TREĆA.

Jero, Jela, Ora i Đono.

Jero.

Sluga vam sam, gospo!

Ora (zajedno s Jelom).

E, e, dobar si došô!

Jela.

Sluga, gosparu!

Jero.

Nijesam mogô učinit od maće,³⁾ nego doć ovdje riveriškat⁴⁾ gospodu Oru i dat joj jednu novu,⁵⁾ koja je baš za ne. Sad sam bio u Akademiji od pokladâ⁶⁾ i uživô izvan načina kreposti naših Akademikâ. Medu ostalijem jedan je rečitô⁷⁾ jednu pjesan naški, u kojoj je složio sve naše antike užance⁸⁾ više pirova, kako se imaju regolat pari,⁹⁾ kako se imaju izredit segete¹⁰⁾, kako toka¹¹⁾ prečedanca,¹²⁾ što je oficio¹³⁾ kite i korune,¹⁴⁾

¹⁾ takmača.²⁾ dakako.³⁾ na ino.⁴⁾ poklonit se.⁵⁾ novost.⁶⁾ Skup gdje su se pjesnici dangubnici sastajali.⁷⁾ izrekao.⁸⁾ davne ohičaje,⁹⁾ uređit parovi kao svatovi.¹⁰⁾ nosila.¹¹⁾ ide.¹²⁾ ko prehodi, ispred povorke.¹³⁾ posao.¹⁴⁾ kita i vjenac što se nosilo u povoreci.

Y

što su oblegane¹⁾ babice,²⁾ kako ima otit funcion³⁾ od kužela,⁴⁾ i sve do najmaće dlake, da sam govorio: Dô bih ne znam
što, da se može ovdje namjeriti gospoda Ora. Ma sam stavio svu
pomnu i naj poslije sam je dobavio za ukazat vam je. Evo je:
Ora.

Ostavimo to, gosparu, molim te, za drugi put, u koliko se ovi
gospar ne zanosи vele u krepst. Ņemu dapače ide po čudi sve
drugo neg se razumjet u stvari kreposne.

Đono

Gospo, ako vam je drag, nemojte toliko alteravat⁵⁾ stvari.
Spjegavam se.⁶⁾ Istina, ja mrzim krepst, ma onu krepst, koja
šteti čelad. Krepst je u sebi stvar lijepa i izvrsna, ali bih ja veće
volio bit kô štivala⁷⁾ nego krepstan kô neki ter neki.⁸⁾

Jero.

U istinu, gosparu Đono, ja ne razumijem kako krepst može
ištetit ikoga.

Đono

A ja za mene toliko razumijem, da još saviše govorim da vele
putâ nijedna stvar nije kapaca⁹⁾ učinit gorega čovjeka što krepst.

Jero.

Pošteña mi moga, ja vas maće razumijem. To je lasno riješ,
ma je trudno provat.¹⁰⁾

Đono

Zasve nijesam vele učio, para mi da nije lašne stvari što ovo
provat, i kad bi mi kô iñorantu¹¹⁾ primaúkalo razlogâ, znam
sikuro, da mi ne bi maúkalo izgledâ.¹²⁾

¹⁾ dužne.

²⁾ babice su ženice koje su pratile nevjestu (paraninfia, pronuba)

³⁾ obred, prekaza.

⁴⁾ kudjele, što je bilo u povorei.

⁵⁾ preferiravat u mijenjašu.

⁶⁾ Stvar eu objasniti.

⁷⁾ postole, cipele.

⁸⁾ neki poznati.

⁹⁾ kadra.

¹⁰⁾ dokazat.

¹¹⁾ neznačici.

¹²⁾ primjer.

Jero.
Gosparu Đono, ja poštujem vaše sentimente,¹⁾ ma molim vas, iznadite mi jedan izgled, er ga je ne nahodim.

Đono

Vjeruj mi da ne bih bio vele daleko za iznać ga.

Jero.

Ja ne znam, ma ja ne vidim tezijeh izgledâ.

Đono

A ja ih toliko vidim, da mi budu oči.

Jero.

Doslek²⁾ u momu mjestu vazda je neznaće činilo ludi nevaiale, a-ne krepost.

Đono

Falivaš,³⁾ prosti mi, er čelade kreposno već je sto putâ nevajalije od čeladeta iñoranta.⁴⁾

Jero.

Gosparu Đono, nemoj vam to parat, er vam je vas svijet od protivne opinioni,⁵⁾ u koliko čovjek iñoranat i nevajalac deboto⁶⁾ su sve isto.

Đono

Da, ja sam nevajalac, ja; ma što ēemo od ovijeh malinkonijâ?⁷⁾ Nu mi recite, gosparu Jero, ona galunača,⁸⁾ koju si skoro učinio, koliko ti je dosta frutala⁹⁾ gospodâ?

Jero.

Gosparu, zafaļivam ti na potolasti,¹⁰⁾ koju imate za rugat mi se.

Đono

Ne rugam se nazbil. Jedan gospar koji ide od galanterije obučen sved di gala alla parigina,¹¹⁾ a nada sve poeta¹²⁾ od pjesni luvenijeh,¹³⁾ nije čudo da privlači djevojčice i gospode.

¹⁾ osjećaje.

²⁾ Dosle.

³⁾ premašaš.

⁴⁾ neznalice.

⁵⁾ mišljenja.

⁶⁾ gotovo.

⁷⁾ turobnijeh stvari.

⁸⁾ halina obšivena trakovima.

⁹⁾ privela, koristila.

¹⁰⁾ razuzdana sloboda.

¹¹⁾ po Pariskoj modi.

¹²⁾ pjesnik.

¹³⁾ luvenijeh.

Ora.

Para mi, gosparu

Dono

Molim vas, gospo, pustite nas; ovi je gospar sam po sebi
dosta za opirat se, da ga niko ne pomaga.

Jëla.

Ali nije razlog da se ovdi prid nami ñime podrugivaš.

Dono

Evo drugoga, još bi se htio ko treći.

Ora.

U jednu riječ, gosparu Dono, ja nijesam kontenta slušat ñe-
kijeh buralâ,¹⁾ koje ne stoju²⁾ dobro.

Dono

U jednu riječ, gospo, vjerujte mi, ovo ñemu nije ništa neobično;
Con bole zna što su burle nego iko drugi u gradu, er ih prova³⁾
Kna škinî⁴⁾ svaki dan.

Jero.

Ne čudite se, gospo, er ova mala cijena u slaboj čeljadi bude
obično potaknuta od nenavidiosti.⁵⁾ Ja za ne davat mu veće
B fastidija,⁶⁾ sluga vam sam.

Ora i Jëla (zaјedno)

Podite zbogom, gosparu.

ŠENA ČETVRTA.

Ora, Dono i Jëla.

Dono

Ha, ha, ha! Ovo mu se zamlatilo u glavu, da ga svak nenavi-
di,⁷⁾ er u nikomu nijesu rijetke kreposti, koje su u ñemu.

Ora.

Nije za to da mu nenavidiš, gosparu Dono, nego er ti će
u ljubavi prigrabit mjesto. Ma tu nije druge; vaļa da imaš ustrpjenstvo.

¹⁾ šala.

²⁾ stoje.

³⁾ kuša.

⁴⁾ leđima.

⁵⁾ zavisti.

⁶⁾ dosade, zanoveti.

⁷⁾ zavidi.

Đono

Gospo, ako mi dopuštavate, rijeću vam slobodno, da to nije uzrok za nenuvidjet ga, nego za začudit se izvan načina na vašu odluku, kako ste mogli u snu izabrat za vašega zeta jednoga čovjeka, koga svak drži za smiješna, i koji nemojte cijenit da vam adulat,¹⁾ i kaže pravu ljubav i cijenu, koju ima od vaše kuće, nego samo za moć sutra iza vas prostrijet se više svega vašega bića²⁾ i osvojiti cijelu ereditat³⁾ gospoda Rena. Ovo vam, gospo, ne govorim iz glave, er ovo naj poslije budiči vas grad. Je li dakle za začudit se, da sam od vas istijeh pospolitan⁴⁾ ovakomu čeladetu.

Ora.

Gledaj samo koje se stvari ne će izmislit za razvré ovu vjeru! Ali vam ta ne će revuškat⁵⁾; u jednu riječ, što bih imala dospjet ovezijeh danâ, hoću dospjet večeras. A pokli se, gospodu Dono, ti toliko brineš i kažeš se prijatel našoj kući i našemu biću, za odvratiti ti na ljubav, napićemo ti večeras na piru. Jela, pošli ončas po kangilera⁶⁾ i reci Anici da se spravi.

Jela.

Majko, nije potreba da je ja ništa avizavam;⁷⁾ to će joj gospodar Dono sad ončas činit znati i daće joj lecion,⁸⁾ kako će se podnijet da ti ne revuška.

Ora.

Je li to tako? Vidjećemo ko će je vladat i hoću li je ja umjet dovesti⁹⁾ na šes.¹⁰⁾ (ide ča.)

Jela.

Meni je žao, gospodu, da vam stvari ne idu kako biste vi htjeli.

Đono

Nemojte se, gospo, ništa brinut, er će stavit svu pomou da vam prode ta žalost.

¹⁾ laska.²⁾ imafia.³⁾ baštinstvo.⁴⁾ zapostavljen.⁵⁾ poći za rukom.⁶⁾ biležnika, pisara.⁷⁾ obznašujem.⁸⁾ naučiće je.⁹⁾ dovesti.¹⁰⁾ red.

Jëla.

Strah me je da će te trudit zaludu.

Dono

Veoma lasno, da će vam proć strah.

Jëla.

Meni bi drago bilo.

Dono

Ja vjerujem, i ufam se da će te me i pomoći.

Jëla.

Dakako, idem vas služiti koliko uzmogu.

Dono

Hvala vam na milosti.

ŠENA PETA.

Reno, Frano, Anica i Dono.

Dono

Ako mi vi, gospodu Reno, ne uzbudete prijatelj, izgubio sam
sa svijem sve ufaće, er gospoda Ora po nijedan način ne će da se
prigne na moju stranu, nego je odlučila vjerit gospodu Anicu za
Jera.

Reno.

Ma za rane bore¹⁾ htio bih da mi reče koga je vraga iznašla
u Jeru.

Frano.

Ništa drugo nego one afetacioni²⁾ i ludosti koje su u ňemu.

Dono

I hoće da se večeras svrši vjera.

Reno.

Večeras?

Dono

Da, da, večeras.

Reno.

A ja hoću za despet³⁾ baš večeras vjerit Anicu za tebe.¹⁾ Eufemizam mjesto oblo za rane božije.²⁾ prečinaše.³⁾ inad.

Đono

Poslala je po kanđilera za potegnut skrituru.¹⁾

Ren'o.

Da kad je to tako, i ja ћu poslat po kanđilera.

Đono

I poručila je gospodi Anici po gospodi Jeli, da se za večeras spravi.

Ren'o.

A ja govorim њoj ovdi u glavu, da se spravi za tebe; ja ћu im ukazat ko je gospodar u mojoj kući. Hođmo, vidjećemo hoće li ovako bit.

Anica (Franu)

Dundo²⁾ dragi, nastoj ga uzdržat od ove voљe.

Fran'o.

Ne brini se, činiću sve što uzmogu.

Đono

Gospo Anica, naj veća pomoć i ufaće, u koje se uzdam, stoji u vašemu srcu.

Anica.

Gospodu, od moga srca toliko ste sikuri da možete ne misliti.

Đono

To je toliko meni dosta za učinit me potpuno čestita.

Anica.

Vidite li, gospodu, od koliko je suprotivâ³⁾ moje srce smeteno.

Đono

Dokle vaše srce bude za mene, ne imam nijednoga straha.

Anica.

Idem činit sve što uzmogu za smirit i vas i samu sebe; i kad mi nijedna stvar ne bi mogla revuškat, za moć bit tvoja, kunem ti se da ћe mi revuškat ne bit ničija.

Đono.

Ne bih žudio, gospo, od vas vidjet taku proru od ljubavi.

Anica.

Evo od ovuda Jera, pustite mene samu s njim govorit.

¹⁾ pismo, pogodbu.²⁾ striče.³⁾ protivština.

ŠENA ŠESTA

Anica i Jero.

Anica.

Baš sam žudjela, gosparu Jero, ja sama s vami govorit više ove vjere, koju majka spravla, er ufam da ēete čut pomljivo moje razloge. Ja znam veoma dobro da vas najveće priteže ufaće velike prejše i ereditati koju bih mogla sa mnom donijeti. A s druge strane čula sam vazda govorit od pametne čeladi, da krepost i interes ne mogu nigda učinit dobre družbe zajedno, za to se veoma čudim da vi koji ste svakomu izgled od kreposti, u ovoj prijadi kažete se toliko interesan¹⁾.

Jero.

Vjerujte mi, gospo, nije nigda interes mene zapańio²⁾ ni doveo do ove odluke. Samo je vaša lepost neprocijeńeno blago, koje ja ljubim.

Anica.

Ja vam veoma zahvalujem na dobroti i na ljubavi, i smetena sam videći se u biću takomu, da vam ne mogu na nijedan način odvratiti. Ja činim od vas svukoliku cijenu, ma nahodim još, da najveće hoću, da ne bih mogla ljubit vas. Vi znate da se moje srce ne može razdijeliti na dvoje i da ga je gospodar Đono odavna osvojio. Poznam da sam falila izabrat nega, i da bih po razlogu i po pravdi imala prije ljubit vas nego nega, er vaša krepost ima veće merita nego li on. U jednu riječ vidim očito da sam se privarila, ma što ēu učinit. Najpametnija stvar, koju mogu učinit, nije drugo nego mrzjet samu sebe, er sam ovako zaslijeplena.

Jero.

Ako vam je, gospo, ti sam uzrok, er se vaša ljubav nahodi za gospoda Đona impeńiana³⁾, ništa lašne, dajte meni ruku, bićete ončas dizimpeńani⁴⁾, a obećivam vam da bih i ja našo paka tisuću načina za činit se od vas ljubiti.

Anica.

To je stvar nemoguća. Moje srce ima slijedit do smrti svoju naj prvu ljubav i možete govorit što hoćete, sve zaludu. Ovezijem

¹⁾ zanesen za koristi.²⁾ zaslijepio.³⁾ obećana, isprošena.⁴⁾ razvezani.

načinom kriva nijednoga ne činim ni vami ni vašoj kreposti, er ogaň luveni, kako znate, nije drugo nego fantazija¹⁾, koja ne gleda nigda, merita li ko bit luđen ali ne merita; za to vidimo da, ko luji, ne bi nigda umio rijeti zašto luji. Kad bi se luđilo za m-e-rite i za krepost, asikurajte se²⁾, da ne bih mogla drugoga izabrat nego vas; ma bi uši³⁾ se lučav vlast na drugi način, pustite me, molim vas, u momu slepilu i nemojte pretenčat⁴⁾ da činim silom ono što mi je suproć geniju⁵⁾. Nemojte mi veće majku tanta t⁶⁾ da me siluje, er čete mi dat muke bez ijedne vaše koristi. Ako žudite bit luđen, iznadite drugu gospodu, a od mene izgubite sve ufaće.

Jero.

Ja bih vas slušo sve što bih mogô; za to mi dajte one zapovijedi, koje mogu opslužiti, ma ne neluđibit vas; to je zapovijed ne samo za mene trudna, nego nemoguća, ili ako žudite da pristanem⁷⁾ luđiti, pristanite vi bit lijepa i strijeletati moje srce vašijem luvenijem očima.

Anica.

Ah gosparu, što će te visoke riječi; vi imate toliko Sunčanicā i Raklicā, koje u vašijem pjesnima toliko pripjevate; ostavite za njih te ljepe riječi.

Jero.

Ah gospo, u pjesnima vele putâ sam um govor, a srce mûči. Sunčanice i Raklice ja luđim kô poeta, a kô luđovnik zatravlen sam od same vaše leposti.

Anica.

Da, molim vas, gosparu, nemojte me vrijedati.

Jero.

Ako se ovo zove, gospo, vrijedat vas, trijeba je da vas do smrti ja vrijedam. I sada vam se u jednu riječ očitujem, da me nijedna stvar na svijetu ne će ustaviti da vas ne luđim. Ili vam žo

¹⁾ mašta.

²⁾ uvjerite se

³⁾ budući.

⁴⁾ iziskivat.

⁵⁾ nagonu, naklonostî.

⁶⁾ napastovat.

⁷⁾ pristanem.

Y

ili dragو činiću sve što uzmogu prid gospođom majkom za imat vas.
Nastrojaću da budu smirene moje požude i ne ču gledat na načine....

Anica.

Ma znate li da je stvar perikuloza¹⁾ uzimat za ženu djevojčicu nek contentu i uz ne despet! Znate li da se žena mužu može osvetit na neki način, kako mu ne bi vele dragو bilo.

Jero.

Gospo, ni tezijem ne može doć na maće²⁾ moja ljubav. Vjerujte mi da jedan čovjek pametan spravan je susresti dobrovoljno sve najveće nesreće od svijeta, i osobito za ne uzet dizgusta³⁾ u nijednoj stvari, kojoj on nije kriv.

Anica.

Zajsto vas, gosparu, ja uživam, da vam toliko dopire pamet. Ta vaša krepst merita da joj se dâ prigode, neka je u djelu vas svijet uživa; i biuši se ja ne nahodim podobna za dat vam taku prigodu, molim vas, iznadite koju drugu, koja će činit da vaša krepst izide na svijet i ne stoji zaludu. Ma što služi veće govorit? ja vas ne ču u jednu riječ, jeste li me čuli?

Jero.

Dobro, dobro, vidjećemo; u toliko su još malo prije poslali po kangílera.

ŠENA SEDMA.

Reno, Đono, Maruša i Anica.

Reno (Anici).

Amo stani, Anica, i vrlo pametuj i otvori oči, da nikoga u kući ne imaš slušat nego mene. Života mi moga, naučiću ja od sad unaprijeda tvoju mater, ko ima zapovijedat u mojoj kući, i za to sam doveo Marušu za despet, er hoću da stoji doma.

Anica.

Ćâće, to si veoma dobro učinio, i nemoj promijenit tu misô, molim te; umjeti⁴⁾ bit sved od iste,⁵⁾ i nemoj se pustit opeta pri-gоворит на drugi начин, neka majci ne revuškava⁶⁾ svekoliko što ona namisli.

¹⁾ opasna.²⁾ smalaksati.³⁾ neprilike, nedragosti.⁴⁾ Imperativ od *umjeti*.⁵⁾ biya *riječi*.⁶⁾ izlazi.

Reno.

Kako? kako? ali¹⁾ ti para da sam ja statua²⁾ u kući?
Anica.

Nikako, čáće!

Reno.

Ali sam ja koja ludorija?

Anica.

Ja tega ne govorim.

Reno.

Tot cijenite, da sam veće ribambiškò?³⁾

Anica.

Jaoh meni, čáće!

Reno.

Ter veće, er sam od šeset⁴⁾ godištâ, nijesam gospar od moje kuće?

Anica.

Jesi, ter jesi.

Reno.

Tot mene žena ima za nos potezat?

Anica.

Ne, na nijedan način.

Reno.

Tešto; da što popijevas?

Anica.

Ako sam te uvrijedila, zajsto nijesam imala tu intencion.⁵⁾

Reno.

Ono će bit što meni bude drago.

Anica.

To, čáće, baš ja žudim.

Reno.

Niko ne ima vladat mojom kućom nego ja.

Anica.

Imaš sto razlogâ.

¹⁾ Zar.²⁾ Kip (od kamena ili od drva).³⁾ podjetišio, išumio, izludio.⁴⁾ šesdeset.⁵⁾ namjeru.

Reno.

Ja sam glava od kuće.

Anica.

Sikuro.

Reno.

Mene imadu slušat moje kćeri.

Anica.

Da koga drugoga?

Reno.

I ti imaš činit, što ja govorim, i ne slušat veće nikoga.

Anica.

Tako sam držana.¹⁾

Reno

I navlastito za obrat vjerenika, imaš slušat oca a ne mater.

Anica.

A to je, čaće, moja najveća požuda, i za učinit mi pjađer,²⁾
molin te, čini da te silom u temu poslušam.

Reno

Hoću vidjet, hoće li mi ardiškat³⁾ žena progovorit na drugi
način.

Dono

Evo je baš, gospodu, i vodi sobom kangilera.

Reno

Pomozite i vi svikolici, er je u njoj vrag.

Maruša.

Pusti mene, gospodu; ako bi bilo do koje, na vjeru će i ja
prolabarati.⁴⁾¹⁾ dužna.²⁾ ljubav.³⁾ smjeti.⁴⁾ prolajat.

ŠENA OSMA.

Ora, Përa, Jëla, Jero, Kangíler, Reno, Dono
Anica i Maruša.

Ora.

Bi li umio, gosparu Kangé,¹⁾ učinit malo skladnije pismo neg' ono, kako vi užate²⁾ alla cancelliera?³⁾
Kangíler.

Vrla je ta, gospo, ja ne umijem na drugi način nego kako se užalo⁴⁾ od kad je Dubrovnik.

Përa.

Ajmeh meni! Čudim ti se; ako ne ćeš drugo, neka nam je gospar Jero skomponá⁵⁾ u versé⁶⁾ naški, a ti je pripisi.
Kangíler.

Kako, gospo? I vi biste htjeli da se paka sa mnom ruga sva kančilerija?

Ora.

Vaša imat pacijencu. Da, sjedi za tavulin.⁷⁾ Što je ovo, opeta mi je ona getina došla na oči; ko je ovdi doveo?

Maruša.

Znaćeš, malo starija budeš, a u toliko nemojte da stoji kangíler zaludu.

Kangíler.

Govorite, ako vam je drago; gdje je gospoda vjerenica?

Ora.

Ima se vjerit mlada.

Kangíler.

Kako joj je ime?

Reno.

Ime joj je Anica.

¹⁾ Dragahni stupań od *kangíler*, što se i sad čuje u Dubrovniku, i ostala je riјeč: *Kanje, piši*.

²⁾ kako ste vični.

³⁾ kaueelerijski.

⁴⁾ kako je bio običaj.

⁵⁾ sastavi.

⁶⁾ stihove.

⁷⁾ pisaonica, pisači sto.

Kangíler.

Anica, dobro; a ko je vjerenik?

Ora (kaže Jera).

Vjerenik je ovi gospod.

Reno (kaže Đona)

Ja hoću je vjerit za ovega gospoda.

Kangíler.

Tot su dva vjerenika? Prosti mi, to se ne uža¹!, gospodu.

Ora.

Što čekaš, upiši gospoda Jera za zeta.

Reno.

Svrši, upiši gospoda Đona za zeta.

Kangíler.

Ma, gospo i gospodu, ugodite se medu vam, ako vam je
drago, er dvojica ne mogu bit po Boga.

Ora.

Čini, kako ti ja govorim.

Reno

Ti imaš slušat mene, gospodu Kangé, koji sam glava od kuće.

Kangíler.

Koga ja sad ovdi imam slušat?

Ora

Tot ne ćeš da pišeš što ja govorim?

Reno.

Ja ne ēu zeta, koji mi ima žudjet smrt, i koji se za drugo ne
vjera, nego za ljubav mojih dinara.

Ora.

Veramente²) su vrla stvar tvoji dinari! Ti cijeniš da je
svak kô i ti.

Reno.

Ili jest ili nije, ja hoću Đona.

Ora.

A ja hoću gospoda Jera. I dosta riječi, hoću da ovako bude,
ončas, ončas.

¹) nije u običaju.

²) Uprav.

Reno.

Života mi moga prema¹⁾ imperijalo²⁾ govoriš.

Maruša.

Znate li koja je? Žena dokle joj je živ muž, ne ima se prtit³⁾ u nijedan posô nego mučat kô kami.

Reno.

Ima razlog.

Maruša.

Kad bih ja imala muža, htjela bih da on zapovijeda i vlada kućom kako je nemu drag, i kad bi mu vele jezičila,⁴⁾ da mi ih okine,⁵⁾ dokle puknem.

Reno.

Ali bi se deboto⁶⁾ ovako htjelo.

Maruša.

Gospar je Reno razborit i mudar, i hoće vjerit gospodu Anicu za skladna vjerenika.

Reno.

Sikuro.

Maruša.

Gospar je Đono mlad, lijep i galanat baš kako se za ne pristoji, a ne oni trûmalo,⁷⁾ koji ne zna ni kad je sit. Gospoda Anica hoće muža, a ne ima potrebu od verasa, ne.

Reno.

Tako je.

Ora.

Stojim i gledam dokle će labarit ova jezičina.

Maruša.

A gospode se hoće prtit u sve i vladati njihovom⁸⁾ pameti, pak sve to izide naopako. Sto putâ dodu zapovijedat djevojci: Maruša, učinićeš ovako i ovako, a tužna se Maruša u sebi čudi, a ne smije odgovorit ni riječi; a kad bi Maruša smjela odgovorit i ri-¹⁾ odviše.²⁾ cesarski, despotično.³⁾ pačat, mijesat.⁴⁾ lajala.⁵⁾ nadava (batinâ).⁶⁾ gotovo.⁷⁾ klušina.⁸⁾ svojom.

jet ně¹⁾ opinion,²⁾ ne bi se u kući činilo ni deseti dio makan
rulâ³⁾ što se čini.

Ora.

Jesi li veće dospjela, smrdeća magaričino, vještico rogata?

Reno.

Ali po Boga, ima tisuću razlogâ.

Ora.

Hoćemo li više svršit riječi, ali ne? Anica će se vjerit za gospa Jera u jednu riječ, i veće sam rekla jedan put za sved. Ovako hoću, tu nije druge; a ako si ti dô riječ gosparu Đonu, vjeri za nega Jelu, koja je starija.

Reno.

Poranebore,⁴⁾ tako je najbolje, i biće svak miran; Anica, Đono, jeste li kontenti?

Anica.

E, e, čaće!

Đono

A, a, gosparu!

Përa.

Znam ja, što hoće rijet gospar Đono. Da mu je mogla bit neka druga vjerenica, draže bi mu bilo. Ma može puknut, ne će obliznut ništa.

ŠENA DEVETA.

Frano, Reno, Ora, Përa, Anica, Jëla, Jero, Kangiler, Đono Vlahuša i Maruša.

Frano.

Žô mi je smetavas u naj većemu vašemu veselju; nosim vam ovdi dvije knige i u ūima dvije nesrećne nove;⁵⁾ jedna je tebi, gospo Ora, iz Napule, a druga je Renu iz Levanta.

Ora.

Koja je to zla nova, koja nas može toliko smesti?

¹⁾ svoju.

²⁾ misao, mišljenje.

³⁾ pogrešaka.

⁴⁾ Euf. za prane božije.

⁵⁾ vijesti, novosti.

Fran o.

Pro legaj¹⁾ knigu, pa češ vidjet.Ora (lega)²⁾

Meni je veoma žo donijet vam novu jedne velike vaše nesreće, ma za službu koju vam profesam,³⁾ nemogu mankat⁴⁾ avizat⁵⁾ vas, neka se umijete vladat. Vaš prokuratur⁶⁾ od Monata⁷⁾ falsifikovô jes⁸⁾ sam sebi od vaše strane jednu Prokuru⁹⁾ da može prodat i činit sve što nemu para. Pak je prodô ovdi sve vaše Monte za petnêt tisuć skuda¹⁰⁾ i utekô s dinarima per le poste¹¹⁾ put Rima, neka znate i ostajem: Devotissimo servitore¹²⁾ Marino Bezza.

Reno.

I utekô put Rima?

Ora.

Tešto! Što si se obulio?¹³⁾ vaļa imat pacijencu i primit dobrovoљno sve suprotive od svijeta; da nu viđ što tebi pišu.

Reno (lega).

Od mene Jovadina Zlovečerića gospodinu Renu Geflendiću vele drago pozdravleńe. A potom toga hvali mi se, jesli li dobro, zdravo? Ja znam da si ti podao u ruke Hagi Tripku Prdošaćiću mnogo hilada riala,¹⁴⁾ da ti zakupi vune, za to imadeš znati da je onomadne falio¹⁵⁾ i ostô dužan na toliko mjestâ i utekô put Moskvice, i da mi si zdravo!¹⁶⁾

¹⁾ pročitaj.²⁾ čita.³⁾ iskazujem.⁴⁾ na ino nego.⁵⁾ obznanit.⁶⁾ punomoćnik.⁷⁾ založnice (Monti).⁸⁾ krivotvorio.⁹⁾ punomoće.¹⁰⁾ rimski srebrni novac *lo scudo*.¹¹⁾ poštarskijem kolima.¹²⁾ Preodani sluga.¹³⁾ namrdio, pokušio.¹⁴⁾ reali, zlatni franci, novac.¹⁵⁾ propao u trgovini.¹⁶⁾ Čitalac će i sam po sebi bit opazio razliku govora seljačkoga, koji je u ovoj knizi, od običnoga gradiškoga govora, koji je svud u ovoj komediji.

Ajmeh meni tužnu i žalosnu! Izgubit sve biće u jedan put!
Ajmeh! ajmeh!

Ora.

Što si lud jadan, kako te nije sram! Da imaš pameti, ne bi se za ništa desperavô.¹⁾ Što ćeš se smetati? Ne ćeš tezijem ništa bole učinit. Smiri se i dospojmo²⁾ ovi posô. Biće³⁾ gospara Jera dosta je i za nega i za nas.

Jero.

Ništa ništa, gospo, nemojte se mučiti za mene, ja vidim da mi je vas svijet protivan. Na zbil sam odlučio pogodit svakomu i renuncijat⁴⁾ ovu vjeru.

Ora.

Što hoće ovo rijet, gosparu, da si to odlučio sad stoprva, kad si čuo našu nesreću.

Jero.

Da vam rečem istinu, veće mi se dodijalo slijedit toliko jedno srce, koje me ne će.

Ora.

To mi reci; sad poznam da je istina, što nijesam dosle vjerovala.

Jero.

Uzmite je, gospo, kako hoćete; ja nijesam kontenat da gospoda, koju ja ljubim, meni ovako odgovara. U jednu riječ, kad me ne će, ne će ni ja nju.

Ora.

Dobro mi su govorili, da je interes vas uzrok negove ljubavi. Ko bi rekô!

Dono.

Gospo, kad biste se vi kontentali, moja bi bila naj veća sreća, da se okoristite mnom i malahnjem bićem moje kuće.

Ora.

Tolika je vaša galantarija,⁵⁾ da mi je žô u velike, da je od prije nijesam zadовољno spoznala; i za to vas molim primit Anicu za vjerenicu.

¹⁾ očajavao, zdvajao.

²⁾ Imperativ od *dospjeti*,

³⁾ Imaće.

⁴⁾ odreći se.

⁵⁾ udvornost.

A n i c a.

Ne, majko, promijenila sam moju misô; nemoj me vjerati.

Đ o n o.

Kako? promijenili ste misô? i u doba kad je svak kontenat....

A n i c a.

Ja znam, gosparu Đono, vaše biće; ja sam vas prije žudjela za moga vjerenika, cijeneći ne samo smirit vaše srce, nu jošter a popravit vaše biće. Ma pokli vidim, da mi ne može bit što žudim, primite dobivođno od mene i ovu provu¹⁾ ljubavi, kojom žudim da nijeste udionici našijeh suprotiva.

Đ o n o.

T o t, ne znate, Gospo, da mi je svaka suprotiva draga s vami, a bez vas mrzim svaku naj veću sreću.

A n i c a.

Tako govori ljubav u prvomu svomu plamu, ma vjeruj mi, gosparu, da je mahnitost oženit se bez podumjente²⁾ dobra bića

F r a n o.

Imaš li, Anica, koji drugi razlog za ne vjerit se za gospara Dona, nego samo ti?

A n i c a.

Kad ne bih imala ovi sam razlog, asikuraj³⁾ se, dundo, da bih ga sad uzela za vjerenika, i ovo što činim, činim er ga ljubim.

F r a n o.

Da, kad je to tako, dajte jedno drugomu ruku, er nije ništa istina od one dvije knige; ono je moja invencion,⁴⁾ koju sam iznašo za utvrdit vašu ljubav, i za činit poznat očito mojoj nevjesti, koga je čovjeka htjela izabrat za svoga zeta.

R e n o.

A, a, a! daruj mi malo odahnut.

J e r o.

T o t nije ništa istina?

O r a. (Jeru)

Sad da si mi se destrigô⁵⁾ s oči.

¹⁾ dokaz.

²⁾ temela.

³⁾ uvjeri se.

⁴⁾ izmišljotina.

⁵⁾ skinuo.

Reno.

Bjež' otote, furfante!¹⁾ Vlahuša, biłom ga istjeraj.

Jero (ide éa)

(svi za tím žamore).

Ora.

Imam veliku požudu, da se ova vjera prije dospije, neka crkne od 'jeda ovi furfanat.

Reno (Donu)

Ja sam znô da će naj poslije bit tvoja.

Jèla.

Tot ja imam ostat ovako na osekli?²⁾

Pèra.

Što si luda, jadna; tebi je bole neg'li Anici sto putâ; ti imaš i lepšeg i skladnijeg vjerenika u pameti.

Jèla.

Neka samo Anica otvori oči, er ona ne zna, da je Dono naman na mene, neka promisli da se lasno vjerit, ma još lašne poslije kajati sve dni svoga života.

Reno.

Hod'mo veće zbogom. Kanége, upisaćeš kako sam ja rekô.

(*Srha*).

¹⁾ prepredeñaače.

²⁾ suhu.

Крај рушевинâ.

Рушевине суре у небо се дижу,
Бришљаном обрасле, лозом покривене,
А при земљи laste једна другу стижу —
Прелјећу ливаде травом заструвени.

Они, чији негда ово бјеху двори,
О којима данас нико не говори
Сем одјека празног, што се кроз њих ори,
Већ одавна за њих не зна нико ништа . . .

Тек покаткад, ноћу, кад мјесец озари
Својом блједом зраком, тад склад препун чари,
Уз шушташе меко јаблановâ стари,
Може да се чује са мртва огњишта.

А понекад опет, кô смртна оп'јела,
Из троших зидина тужна пјесма бруји,
И као да слухти околина ц'јела:
Слуша тиху вјечност гдје простором хуји.

Mudre izreke.

1. Koja je najbođa vlada? Ona koja nas uči da se vladamo sami. Goethe.
2. Ko radi, vazda je bez savijesti; nema savijesti nego sami razmišlalac. Goethe.
3. Strast je nebeska vatra, koja blaži slabe a jake slama. Jurien de la Gravière.
4. Koliko je čovjeku uštedeno rđavijeh čustava, kad on udalj od svog srca surovost i poniženje, kad ne vidi u svomu sudrugu suparnika a u učitelju suca. Stael.
5. Ko mnogo preduzimle, uskraćuje pojedinijem predmetima nužnu pažnju. Latinska izreka.
6. Ko se prigible, hoće da se uzdrži; ko se naslaňa, hoće da se podigne. Italijanska izreka.
7. Nema sabљe do one skovane od lemeša. Dante.
8. Iza tuče vedrije je nebo,
Iza tuge bistrija je duša,
Iza plača veselije poješ. őeguš.
9. Riječi poučavaju, izgledi vuku. Latinska izreka.
10. Sporazumijevaju se u tačkama, koje ih sjediňuju, a ugiňu se od onijeh, koje ih dijele.
U pretjeranoj ljubavi nema jerezi. Daniel di Toč.
11. Kad za dugo vrijeme nijesi imao radosti, a one ti se opet prekažu, strepñom otvaraš im vrata, bojeći se da to nijesu preobučene žalosti. Carmen Sylva.
12. Što je baš mudrost onijeh vremenâ, koja mi zovemo stara?
Jeli to mudrost sijedijeh glavâ? Ne, to je mudrost kolijevke. Bentham.

L e g e n d a.

(nastavak)

III.

Mladi kraljević ostade za čas zabušen. Rastrijezni ga glas druga Somla, koji se je probudio i došao ga tražiti. Uzimle brzo svoju svijetlu sablu, uvlači je u nožnicu, skriva kose Viline, što su mu još bile u rukama, i upućuje se brzijem korakom prama svome drugu.

Dan bješe na omaku, a sunce istraćeno i blijedo, pa prepadeno što nastupahu čete tminâ, poče bježati iščezajući za planine Kaf-ske. Lažni kraljević i njegov lažni doglavnik nastaviše put, pošto su mršavo užinali.

Kadou, kipeći u duši od radosti, bješe zaokuplen slatkijem dañnjem uspomenama. Pa baš je li istina što je vidio i čuo, ili je san ga začarao ja li kakvo videće? I stavi ruku na kose spremljene za nedrima, i to bješe osjetljivi svijedok realnosti. Nema dvojbe; ima dinâ; jednu je ubio, a vidio i čuo drugu, koja je od tada postala njegova posestrima, i nemu prorekla sreću i slavu. A vaļa li to vjerovati? A zašto ne, Bože moj? Nema li i vražji soj te snage da niče u nepoznato? Nije li i ona, ona glavom dala dokazâ božanstvene znanosti upoznavši njega, njegovo ime, njegova svojstva i svu njegovu povjest? I naš vitez nije mislio da može bit prevaren. Njegova vila udisala mu je potpuno pouzdaće; od tada on bješe uvjeren u svoju čestitu sreću i sjajnu budućnost.

Dva putnika primicahu se zemli spaseña. Mali razmak rastavljaše ih još od susjedne kraljevine. Ovo postaće, i to zadnje, oni ga minuše ne ustavivši se, a putovahu i daňu, da što prije uhvate se granice. Bješe gotovo podne, a oni idahu po nekoj ravnici prostranoj i pržinastoј. Iznenada ugledaše pred sobom oblake prašine te se dizahu na vidiku i pokazivahu da se primiče četa koňanikâ. Dva se druga pogledaše i razumješe se. Ista ih je misao zaokupila: Ovi novi pridošći ne mogu bit neprijatelji, jer izlažahu iz zemala stričevijeh, ka kojijem se oni žurahu. — Tako oni nastaviše svoj put bez naprezaњa.

Četu su sve to bole razabirali i razlikovali. U njoj bješe od prilike pedeset koňanika, koji na vas mah jurahu. Od jednom su naša dva prijateљa dostignuta i opkolena. Somlo ne bješe više u dvoumici ko su oni bili; nošna ih je vojske Ramanske odavala. Dapače on smjelo pristupi glavaru čete.

— Ko ste i odakle dolazite? — preteće ih glavar iza običnoga pozdrava.

— Prijе nego nas ispitaš, reci nam namjeru, koja te vodi s tvojijem vojnicima na našu zemlju — odgovori oprezno Somlo.

УНИВЕРЗИТЕТСКА ВИБИОТЕКА
— Imaš pravo, mi smo na vašemu. Znadi dakle da sam ja poslanik moga čestitoga gospodara, kralja Ramanskoga, kralju ove kraljevine, negovu bratu. Nosim mu glasove u velike zlamenite.

— Kralj je umro, ubijen je; negovo je prestoće oteto od razbojnici, a po krajini je buna! —

Na ove riječi, suhoparne i lakonične, ostade bijedan časnik kao muštom ošinut po glavi. On vidiše da se negovo poslaće još u začetku izjalovilo, poslaće, od koga je zavisila budućnost negova kraja i bezbjednost prestola negova gospodara. Ovaj već star i od napravnog nastupa teške bolesti pritisnut, osjećaše da mu se primiče konac života. Bez potomstva bješe zabrinut udesom svoga prestola, na koje već vrebaše slavohlepni negov ministar desnice¹⁾, koji postajaše to zlamenitiji. A mas, taj ministar bješe prvi mogućnik u kraljevini iza kralja; a obdaren dubokijem razumom i lisičjom luka-vošću znao je hitrijem načinima i podatnom rukom privući sebi velike simpatije i osnovati znatnu stranku u zemlji. Osjećajući se tako moguć, zače u glavi slavohlepnu misao da naslijedi svoga gospodara iza negove smrti, i spravlaše se na to iz potaje. Istina je, veliki broj visokih licâ u glavnome gradu sa ministrom levicu, Tolonom, snažno se opirahu negovijem zastrtijem namjerama, te nakaniše izvršiti do dlake oporuču bolesnoga kralja, koji ostavljaše svomu sinovcu Kadou prestoće svojih starijih; ali prva stranka bijaše mogućnja, nuda sve er poduprta od Brahmanovih sveštenika, a od njihove moći trebalo se bojati. Nemir kraljev bješe dopro do skrajnosti. Nenadna smrt negova uvalila bi kraljevstvo u veliku opasnost. Ništa ne bi moglo spasiti položaj nego nazočnost u Ramantu negova sinovca, zakonitoga baštinka. Kralj tajno pozva sebi Paslu, jednoga od svojih najvjernijih časnika, i pošto mu je priopćio svoje brige i svoju namjeru o pozivaњu sinovca, da mu preda prije smrti skiptar i kraljevstvo, reče mu:

— Među svojim najvjernijim slugama, tebi, Paslu, izručujem veliku čast ovoga poslaća, koje je u velike zlamenito. Predavajući ti poruku momu bratu postavljam u tvoje ruke udes kraljevine i puka. Ne preporučam ti ništa, jer imam pouzdaña u tvoju opreznost, u tvoje mudro postupaće i tvoju privrženost. Tijem ćeš ti mnogo i zadvoriti. Ali znadi samo da su moji dani izbrojeni a skrajne je vrijeme. Uzeo te Trimurti pod svoju svetu žastitu!

Pasla ste stope krenu u pratnji od 50 koňanikâ, mimošavši postaňa i jureći na vas mah, a mijenjaće koňe na svakom konaku. Nakon dva dñi ovoga putovanja on bješe prevalio granicu u srcu pun radosti i nade.

— Kralj je ubijen, prestoće oteto, a buna po zemlji! — I sve zamišljene nade bijednoga časnika isčezaoše! Časom se smete i pre-

¹⁾ U istočnjem krajevima vladar imao je ministra ob desnu i ob lijevu.

Y

nerazi; ali odma tračak nade lice mu obasja. Namjernik ne bješe govorio o Kadou; vaļa da je živ i zdrav.

— Ali sin, kraljević, što je od nega? Je li i on ubijen? —

— On je živ, ali ga gone; nesrećnik bježi s jednjem samo drugom put zemle svoga strica. Mali ga razmak dijeli od granice.

To je bilo dosta da se Pasla osvijesti; tu je pred kraljevićem! I uprkos razlici nošnje između dva putnika, namjernik koji govorase, biće on, i ako bi on bio volio da je onaj drugi. Sjaše s koňa, nalaze isto svojoj četi, i pristupa, plačući od radosti, da požubi po običaju stremen lažnoga kraljevića.

Kad je pala noć mala četa uđe u Jaber, prvi grad Ramanije. Putem Pasla bješe ispričao lažnomu Kadou nemoć negova strica i položaj kraljevstva. Među sobom se dogovoriše da za opreznost premuče, do njihova dolaska u stoni kraljev grad, nazočnost u zemlji kraljevića naslednika. Među tijem opremiše tajno brza glasnika da o svemu izvijesti kralja.

Sutra dan pratnja dopane u gradac, poznat pod imenom Poluputa.

Pasla otkad se sastao sa dva druga, nije prestao diviti se divnoj lepoti nijemoga mladića i izrazu blagomu i veličanstvenomu negova pogleda. Ovaj bješe prava oprijeka s grdnjem Somlovjem licem, s potamnelom negovom kožom, s hrapavijem rukama, te se činio da nije to naravno; a ni nemota onoga mladića, za koga časnik viđaše da čuje i razumije sve što se oko nega govorii, ne svidaše mu se stvar naravna. U ostalom on u mladiću opažaše prama nametniku kraljeviću neku čudnu odvratnost, koja mjesto da ga ozlovoli, udisaše mu neko tajno zadovoљstvo, jer on bi bio dao svoj život da nemoćni mladić bude pravi kraljević, a onaj drugi razbojinik za vješala.

Druga noć, kako i prva, mine bez napasti, ali ona spravljaše koban sutrašnji dan za nametnika.

IV.

Odakle mi stižeš, kraljico moga srca? — upita Gin Mourgan kad ugleda svoje zlato. — Ja sam te danas svuđa uzalud tražio po vrsima Kafskijem.

— Bijah na dolini, gospodaru moje sreće — odgovori vila Oatfa sva zažarena od radosti. — Veselimo se; otsle neće ništa smetati našu sreću; ljubomorna je sestra umrla!

Lijepi Gin se strese: — Je li moguće! — Jest, želo mojih snovâ; ludska ruka, kralj bježunac jednjem je zamahom obalio. Ona bješe vidljiva u podobi lava, i šeće razdrpiti svojim šapama tvoju nežnu golubicu prometnutu u koštu, kad je viteški mladić sastavio sa zemljom. —

— Dakle ti duguješ tvoj život tomu čovjeku a ja sreću; à to je, lâne moje, više od svemirnoga kraljevstva!

— Suviše mi smo mu dužni, milenče moje duše, vječnu blagodarnost. Upisano je da on bude naš brat i da mi bdijemo nad njegovijem životom i udesom. On je za čas nesrećan i progoten, i, ako igda, sad mu je treba naše pomoći. Ja ne mogu za koji dan ostaviti svoga oca, koji nema nego mene, da ga tješim što je izgubio svoju kćer, i da umirim njegovu zlovođu na onoga, koji je ubio. Idi ti dakle u Ram an, kamo ide naš štićenik, i gdje će se uskoriti dogodaji, od kojih će zavisiti njegov udes. Bdij i pazi na sve, a ako vidiš da mu pogibao prijeti, iz bliza ili iz daleka, mi ćemo skupa raditi da je na vrijeme odvratimo.

Mourgan uze odma podobu ptice, zaletje se put rečenoga grada, i sjede, u neko doba noći, na dvore bolesnoga kralja . . .

Zora puca da bez milosti prekine slatki san Somlov i njegova lijepa videća. Ustaje; kad gle čuda! Postela Kadauova prazna! U zdvojnosti sune se da ga traži; straže ga nijesu vidjele izaći. Trči put koňušnice, zaboravljući svoje dostojanstvo kraljevića: utjeha! dva koňa mirno hrnatih sijeno; Kadou ne može bit daleko.

Ali se on ne vraća, a ljudi poslani za njim ne nadješte mu traga. Dakle je poletio u zrak, ili se je zemlja rastvorila da ga sakrije! Somlo bješe satrven od tuge i nemira. Imao je razloga promisliti da ga je kraljević izdao unatoč njegovoj zakletvi. Biće se izmakao da prispije u strica i da mu sve kaže. Istina, on je nijem, ali ima čarobnikâ, koji će mu odriješiti jezik. Kako istumačit inako njegov nestadak? Tako Somlu uteče prestole. Njegovo neizmjerno vlastolublje pada kao dvori od hartije; a osim toga slućaše da mu je neizbjegnja i nemila smrt za vratom.

Strašno ga bješe gledati, pravi bijesan pas. Pasla u čudu opažaše neopisivo očajaće nazovi — kraljevića i njegovo strašno preobraženje, a sumne mu se osjetljivo umnožavaju. Da čudni izostanak vjerna sluge pobuduje u gospodara neki nemir, razumije se; ali da ga može baciti u zvijerski bijes, u očajaće lavice, koja je izgubila svoje drage laviće, to prelazi naravne granice. Za to izusti koju riječ:

— Treba da nastavimo put, gospodaru; brzo je podne.

— Ostavimo, sutra ćemo nastaviti put; čekajmo povratak našega druga.

— Ali ga nije moguće naći, našega druga; i bojim se, hoće li se igda i vratiti; jedan dan ako zakasnimo može bit koban po naše posle i po kraljevinu.

— Zaludu ti je navaljivati. Ja ne mogu ostaviti ovo mjesto, ako ne iznađem čovjeka, koji mi je mnogo mio, ili barem, ako ne obaznam, kako je čudnovato nestao.

Y

Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
С
К
А

Naprijed iti, mišaše nesretnik, nije li to bacit se u naruče smrti, ako je negova bojazan osnovana? Ako je Kadou stramputno zašao ili je sakriven gdje u blizini, naći će se; ako je umro, ubijen ili prožrt, pokazaće ostanci; ali ako je uprav izdao, lakše mi je odavle uteći i opet se primaknuti granici, nego kad duble u državu zadem. On ostade, a Pasla ojačan u sumlj spravi se na sve.

Kadou je slatko spavao te noći. Slomljen od truda i besanice u petnaest danâ prisilnoga hoda i groznoga nemira, bješe se bacio u naruče slatkoga sna, sad kad se je dočepao sigurnosti i meke postelege... Lijepo mu se snijevalo: Nalažeše se u raju gdje tecijaše medena rijeka uz drugu nektarnu; i gdje neizbrojna sila gizdavijeh djevojčicâ oko nega bavlju se ugodno ga milujući. I u snu podsmejhivaše se od čestitosti. I kad se je probudio videće je trajalo; vidiše još raj i djevojčice! Bijaše na raskošnoj kraljevskoj posteli, u dvornici urešenoj zlatom i srebrom, zastrtoj svilom i kadifom. Uza nje djevojčica andeoske ljepote podsmehivaše mu se, a okolo postelege desetak djevica dragijem pogledima ga milovahu.

Kadou protrla oči; bješe na javi. Upravi se na postelegi kako da ga je šilo ubolo i od jednom skoči na tle, a neopisivo čudeće upečati mu se na lijepom licu.

(Nastaviće se)

Nedjib Bey

Turski generalni konsul u Dalmaciji.

Kníževni prikazi.

Fr: Vymazal. Die Kunst die bulgarische Sprache leicht und schnell zu erlernen. Друго прерађено издање. Беч. Паклада А. Халтлебенова 8^а стр. 183. Цијена 2 круне 20 потура.

Хартлебенова већ врло добро позната »библиотека за језикословље« доноси у своме овоме деветом свеску — од којега сада друго издање издаје — за самоучење бугарског језика, мален, ал' по све изврсно приређен у учебник, који ће у најдаљим круговима, именито у трговачком свијету, на се привући и сувише пажње.

Многоврени политични трговачки одношаји према угледној земљи Бугарској захтјевају, да се лако и брзо изучи врло лијеп и за обртност у балканским земљама необходно потребит бугарски језик, па за то можемо и смијемо пунијем правом само најтоплије препоручити ову књигу, као радњу писца, који је један од најпознатијих на пољу славенског језикословља — славистике. —

Прегледно обавезна научна упута уводи нас у познавање језика бугарскога, а малена Крестоматија даје нам за то пре-богатог вјежбалачког градива; при томе достатни, практичнији рјечник чини у истину врло нужни додатак, те у сваком погледу можемо назвати ову Вимазалову бугарску граматику — словницу — да је помна, научна, те одлично практична радња.

Ово друго издање госп. је писац са свијем изнова израдио по својој методи — начину — методи практичнијех реченицâ; он се је до душе увјерио течајем многијех година, да је много боље, да се научи на памет неколико хиљадâ краткијех, ал' практичнијех реченицâ из свагдашињег живота, него да се изучава најтемељнија граматика.

У осталом ова књига нек за себе сама говори.

Вуковар (Сријем), на Духове 1902.

Милан Навлов Јовановић
академик.

*

S đacima kroz Bosnu-Hercegovinu, Crnu Goru, Dalmaciju, Jadransko more, Istru (Trst, Mletke, Rijeku) i Hrvatsku. Napisao profesor Dragutin Franić. Doňa Tuzla — Tiskara N. Pissenbergera i J. Schnürmachera Komanditnog Društva 1901. — Str. XXXII—464 Vel. 8° sa slikama. — Cijena 5 kruna.

Hoće cijećeni pisac da se upoznamo, па у то име с омладином putuje kroz наše divne krajeve. Geslo mu je bratska ljubav i sloga:

„U slozi je ljudska sila,
U ljubavi božjoj veća,
U združenju ob'jeh pak
Svakom društvu svaka sreća“.

Nu daleko bi, kad bi svaku istakli u ovomu oduleđemu djelu, te i mi odobravamo školske izlete kao potrebite „za duševni i tjelesni uzgoj i razvoj dačkog života“, jer se „izletima bistri um za poznavaње i orientiraње, a time se ispravljaju mnogi krivi nazori u posmatraњu“.

Na str. 10. oduševljeno piše:

„Spoznamo se!
Brzo teku danci,
Srest ćemo se,
Bit ćemo neznanci.“

Ako iko, to se mi Hrvati i Srbi možemo s punijem правом ponositi lepotom svoje domovine. Nigdje valda na svijetu nije priroda tolikog obila raznolikosti oblikâ i podneblja na tako malom prostoru izasula, kao upravo u našjem zemljama. Na žalost moramo i preko naše

Y

H

I

V

E

R

Z

I

T

C

K

A

B

I

V

L

I

O

T

E

K

A

B

I

L

I

O

T

E

K

A

B

I

L

I

O

T

E

K

A

B

I

L

I

O

T

E

K

voće istaknuti, da malo ima Hrvata i Srba, koji u istinu poznaju sve lepote i raznolikosti svoje divne domovine. Glavni je razlog tome, što se dosad na školske izlete i putovanja s dacima preveć malo ili ništa pažne nije obraćalo, i što mi jako slabo marimo, da sami na svoju ruku svoju domovinu proučavamo i upoznamo... upoznajmo naj prije sami sebe i svoju domovinu, a onda se istom otpućujmo u strane zemlje. — Ta nas misao sveder vodi i u priredivaњу školskih izleta i putovanja s dacima, jer nas upravo sreće zazebe, kad pomislimo, koliko nas ima, koji smo još pravi „peregrini in Israel“.

Prof. Dragutin Franić dobra je pojava, te je na ugled mnogim nastavnicima, jer je njemu na srcu i u duši omladina, pa želi da se za rana upozna brat s bratom — da nas ne dijeli Kitajska zidina. On je i našemu Dubrovniku posvetio žarkijeh riječi (str. 134-156, 164-166, 320), a zasladio ih je usklikom iz Porina:

„O slobodo, slasti s neba
Kô zraka te čovjek treba!“

Opisuje spomenike, pa prelazi sinovskijem pjetetom ispred svakoga, a pred Gundulićem uz ostalo spomiće i slavu otkrića (na 26 juna 1893.), te kaže: — „bijeli jugoslavenski svijet bijaše toga dana upro oči na Dubrovnik. Mnogo više nego u sličnjem takovijem. slavama sabraše se tom zgodom u gradu Dubrovniku najrazličitiji predstavnici jugoslavenskih plemena naročito Hrvati i Srbi. To mjesto i jest upravo historijski opravданo za takav sastanak. Dubrovnik držaše naime kroz vjekove žezlo moralnog prvenstva u našem rastikanom narodu. U redu bijaše dakle, da mu susjedne zemlje iste krvi iskažu dužno poštovanje i priznatu mu prosvjetnu privredu od šest stoljeća. Vruća žela bijaše najboljih prvaka našega naroda, da svi sinovi jednoga naroda shvate znamenitost toga dana na klasičnom tlu slobode, pa da ostave neslogu, te da okrijepe dušu djelotvornijem čeznućem za prosvjetnjem jedinstvom i za zaboravi uzajamnijeh nesuglasica:

„Napred, braćo, samo složno,
U jedinstvu naš je spas!“

Tom se prilikom pokaza divan primjer bratske sloge: Slaviše svoga velikana i Hrvati i Srbi, slaviše ga veličajno u svijem krajevinama gdje naš narod živi, pa niti što zlo rekoše Hrvati Srbima niti Srbi Hrvatima. I tako treba:

„Iz pusta zbora otrov tek se crpi

— — — — —
za dom se brine tvorom koj' se muči“.

D. Arnold.

Jedna nas je mati odníhala,

Pa i jedna čeka nas sudbina.

(Tugomir Alaupović).

У Н И В Е Р З И Т Е С К А Б И Б Л И О Т Е К А
I o Crnoj Gori piše na dugo i široko (str. 190-218), a to velikijem zanosom, kaonuti pošteňak, te žubi istinu.

Tu je život i kňaza Nikole pjesnika: „Négova je (Kňaževa) sva poezija prodahnutia junačkijem duhom crnogorskoga sokola i prožeta najčistijom plemenitošću visoka uma. Négova davorija: „Onamo, onamo....!“ (od god. 1867.) zapjeva se rado i u hrvatskijem krajevima. U toj je davoriji čeznuće za slobodom srpskijeh zemaļa, vješto ispremiješano s povjesnjem uspomenama.“

Prof. Dragutin Franić probio je led one grdne apatije, što vlada u našijem krajevima, pa nam je eto dobro došla ova draga kňiga, jer on hoće da omladina svaku pamti i na dobro upotrijebi... Kňiga je napisana na putu, pa nije čudo, da se poštograd omaklo vrlome rodožubu, ali će on to, osobito jezik, drugom zgodom izgladiti i ulepšati. U to ime dobro nam došla kňiga „S d a c i m a“!

I s p o d S r ð a .

Ž . . .

B i l e š k a.¹⁾

Slavno Uredništvo!

Ovu važnu pripovijetku čuo sam od mnogijeh staraca iz sela pripovijedati, a oni kažu da su im pripovijedali njihovi oci; zato, molim, uvedite je po moguénosti u naš list „Srd“. Na kraju ovog rukopisa ima vam jedna narodna pjesmica, što se obično pjeva u nas; možete uvesti i nu. Naj uludnijem štovanjem izrazujem se

U Trstenomu 19/5 1902.

Antun Mišas.

Godine 1574 kapetan Petar Marka Stanića zajedri sa svojom Karakom²⁾ zvanom „Madonna de Rosario“ iz Gruža put Barčelone, nakrcanom balama vune i kožama od bivola, eda bi tamo stekao svoj imetak.

¹⁾ Radi zlamenitosti našega ubavog sela Trstenoga i Tiejanove divne slike u crkvi sv. Mihajla rado ovo priopéujemo. (Ured.)

²⁾ Karaka „Madonna de Rosario“ piše paroh P. Franasić u „Manuale di Dalmazia“ god. 1872. da je vozila 800 karâ, ne znam koliko je to tonelatâ.

Isti paroh Franasić u istom „Manuale“ govori da je kap. Pišić imao dva broda, to jest dvije galije. Svaka je nosila po 600 karâ. Kuća Pišića sada pripada vlastelinu g. Vitu Gozze.

Prije svoga odlaska iz Trstenoga, kad se pozdravi sa svojom ženom i svojijem sinčićem Nikolom, presiječe zlatni prsten, te polovicu ostavi svojoj ženi, a drugu polovicu istog prstena odnese sa sobom na put.

Kad je došao u Barčelonu, tamo nađe svoga prijatelja kapetana Pišića, gdje se spravlja svojijem brodom put Gruža. Po njemu pozdravi svoju ženu i pošle joj dva toboca novaca. Ovaj kad dođe u Trsteno ne dava novce nikomu, već kaže Stanićevoj ženi da joj je muž umro u Barčeloni, i da je vlasta Špaňolska uzela brod za sebe.

Kapetan Petar Stanić tamo nađe sreću i nakrca svoju karaku za Zapadne Indije. Zna se pak da je tamo stekao silni imetak, i da nakon tri godišta zajedrio je put Gruža. Kad je došao u Sredozemno More blizu „Pantalarije“ naskoči ga silno vrijeme tako zvana šijunada te mu izvali svu arburatu do krova (kuvijerte). Nahodeći se u toj pogibli baš na 29 Septembra zavjetova se da će zgraditi crkvu Svetoga Mihajla Arkandela, ako zdrav i čestit doma dođe. U toj opasnoj pogibli Karaka s družinom plutala je po moru 11 dana i nakon 11-ga dana dopluta blizu Malte izgubivši 5 drugova. Naskočiše Maltezi, potegnu brod u luku, i tamo kapetan Stanić stavi ruke na radnju te počne napravljati svoju Karaku.

Približa se Božić, svice Badni-dan; žena mu doma kako kučavna udovica prosi od vrata do vrata ko bi joj dao zalogaj kruha. Ide u nekoga Matka Klaje da joj dâ štogod na put Božji, čijem će osvetkovat Božić sa svojijem sinom. Matko Klaje je odbije od sebe, a ona pošto je izgubila svu nadu, navuče opanke na noge te na Beliće u Hercegovinu. Baš Zdrava Marija, pucaju puške, razlijegaju se zvona kaonoti o Božiću, a ona se vraća svojoj kući nošeci na ramenu starić šenice. Kad je došla doma, nađe mrtva svoga sina na sredkuće. Zatvori se u kuću i grozne suze roni nad svojijem djetetom.

U neznano doba noći neko kuca na vrata, ona upita: ko je? a zdvora glas odgovara: Ja sam tvoj muž, otvori. — Kami si ti moj muž, kad su već tri godine da mi je muž umro u Špañi. — Jesam, reče, iza vrata; donesi ono po prstena presječena, evo ti druge polovice, pa sastavi i poznaćeš da sam tvoj muž. — Provuće joj kroz vrata ono po prstena, a ona sastavi i upozna, te mu otvori vrata i s njime se cjeleva, a u to tužni otac vidje sina mrtva na posteži. Na Božić ukopa sina, a poslije Božića nade majstore da grade zavjetnu crkvu Sv. Mihajla.

... Sviće proleće, a on opet zajedri put Napule i tamo u Italiji kupi zemljišta za dohodak svoje zavjetne crkve¹⁾; Ticijan mu naslikava Sv. Mihajla u naravnoj veličini, koja slika i sad postoji, i ne prode dan da je inostranci ne oblake i njoj se dive.²⁾

Kapetan Stanić u svojoj oporuci pošto nije imao od srca poroda ostavi crkvu i sva dobra crkve zboru Dubrovačkih popova kao skrbnicima, a njegove kosti počivaju u grobnici u crkvi Sv. Mihajla u Trstenomu.

Kapetan Pišić, koji nije bio predao novce Stanićevoj ženi, još prije povratka kapetana Stanića oslijepi i osiromasi, pa tu žan i jadan umrije. Bog ga je kaznio za njegovo зло djelo. Bog mu prostio!

¹⁾ Ovako njegova oporuka govori god. 1600 broj 162 u Sudbenom arhivu u Dubrovniku.

²⁾ Nešto je pok. P. Franasović paroh Trstenoga od ove pripovijetke uveo u „Manuale di Dalmazia“ god. 1872. ali nije znao sve tačno.

Narodna pjesma.

Ljepo ti je večer pogledati
Gdje gospoda rujno vino piju,
Soko im se po trpezi šeta,
Žute mu se noge do kolena,
Zlate mu se krila do ramena,
Na glavi mu kruna od bisera.
Pitaju ga po redu gospoda:

„Oj Sokole, tico plemenita,
„Ko ti žuti noge do kolena,
„Ko ti zlati krila do ramena,
„Ko ti vije krunu od bisera.“

Soko tica nima progovara:

„Služio sam Srpskog gospodara,
„Koji ima do tri kćeri drage;
„Jedna žuti noge do kolena,
„Druga zlati krila do ramena,
„Treća vije krunu od bisera.
„Ovo mi je sva radost i žela.

Y
N
I
V
E
R
Z
I
T
E
S
K
A
B
I
V
L
I
O
T
E
K
A

Kulturne vijesti.

Na 10. o. m. posvećen je u Solunu u nazočnosti ruskoga konzula Firmilijan za mitropolita u Skoplu. Ovo je poslije dugo i dugo vremena prvi Srbin, koji je bio na mitropolitsku stolicu u Maćedoniji. Dugo je trajala borba oko postavljanja i posvećenja Srbina Firmilijana za mitropolita u Skoplu. Punih pet godina čekao je Firmilijan na dan posvećenja, koji je, eto, sretno i dočekao na radost svega srpskoga naroda. Ovaj je dogadjaj veoma važan za srpsku narodnu stvar u Maćedoniji, oko koje se danas mnogi takmaci otimaju. Skopje je u srednjem vijeku bila prijestonica srpskih vladalaca, što i s istorijskoga gledišta opravdava srpske pravedne težnje. Ali i bez toga su srpske težnje opravdane, jer se osnivaju na prirodnom pravu srpskoga jezika, koji je od vajkada u Skoplu domaći jezik, i odatle je odavna prodro u najbitnije glasovne zakone maćedonskih dijalekata, koji su u velikoj većini bliži srpskomu nego bugarskomu jeziku. Posvećenje Firmilijana za mitropolita u Skoplu postostručić će prosvjetni rad uzdržavaњem, podizanjem i otvaraњem srpskih škola među onamošnjem Srbima. Pošto je Skopje veoma važna tačka u Maćedoniji, s toga će tamo dobro upućen prosvjetan rad u srpskom duhu uticati i daće.

*

Prilikom umjetničke izložbe u Rimu kupio je italijanski kralj Emanuel III. dva grafička rada srpske slikarke gđe Bete Vukanovićke iz Biograda. Oba ta rada određena su za kraljevsku galeriju slikâ u Rimu.

*

Poznati profesor geografije Velike Škole u Biogradu Jovan Cvijić izabran je jednoglasno za redovnoga profesora češke univerzitati u Pragu. Radujemo se, što je ovijem imenovanjem iskazano priznaće srpskoj nauci, a nadamo se, da će mjerodavni krugovi u Srbiji zadržati ovu odličnu silu za srpsku universitet.

*

U br. 9. „Bosanske Vile“ izašao je dosta dobro pogoden lik našega glavnoga saradnika prof. Luka Zore. Uza sliku je „jedan prijatelj sa plavoga Dunava“ napisao lijep članak o prof. Luku Zori i o zadatku našega lista. Za čitaoce, kojijem nijesu iz bližega poznati biografski podaci našega glavnoga saradnika, nekoliko ćemo ih navesti iz pomenutog članka.

Luko Zore rođen je u Cavtatu godine 1846. Osnovnu školu izuzeo je u rodnom mjestu, gimnaziju u Dubrovniku, filozofske nauke na univerzitati u Beču. Poslije toga postane profesor latinskoga, grčkoga i srpskoga jezika, služeći od 1869. do 1897. po dalmatinskim srednjim školama kao profesor i upravitelj. Jednom je, za

veoma kratko vrijeme, bio školski savjetnik u Bosni i Hercegovini. God. 1883. bi izabran za zastupnika na dalmatinskom saboru, a godine 1897. na carevinskom vijeću u Beču. Naučni radovi njegovi ugledali su svijeta u publikacijama Jugoslavenske Akademije i Srpske Akademije. Krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina bješe ušao u jedno kolo literarno, te je pokrenuo i uredio književni list „Slovinac“. Prof. Luko Zore je dopisni član Jugoslavenske Akademije i Srpske Kraljevske Akademije.

*

Na 4. o. m. umro je u Zagrebu Nikola Mašić, profesor i slikar. Rodio se g. 1852. u Otočcu u Lici. Osnovne škole svršio je u Trstu, a gimnaziju učio je u Beču, Olomucu, Krakovu i Kromjerižu. Učio je slikarsku akademiju u Beču i Münchenu, ovu poslednju svršio je g. 1879. odličnjem uspjehom i bio je odlikovan nišanom za slikarske studije. Od toga doba polazio je Mašić u Pariz, Napulj, Rim, gdje se je usavršivao u umjetnosti. Od njegovih slika spominemo: Guščarica u Posavini, Letna idila, Na obali Save, Prizor kod Jasnogvca, Trešnje, Noćno putovanje u saonicama, Napuljski pastir, Dolce non far niente, Vršidba u Lici, Ličani, Bošnák na odmoru, Prizor iz ličkog sela, Djevojke gdje beru bundeve i t. d. Njegove su se slike u Münchenu vrlo svidale i dobro prodavale. Isa Kršnavi o Mašiću između ostalog piše: „Mašić je o umjetnosti i literaturi imao veoma zriju sud, zanimao se je za sve pojave i znao je govoriti o njima vrlo dobro i duhovito. Za njega i njegovu umjetničku produkciju bilo bi dobro bilo, kada bi mogao bio živiti u krugu umjetnikâ; ovako osamljen, prestao je skoro sasvijem raditi, od kako je u Zagreb došao. To je velika šteta, jer je Mašić bio pravi umjetnik, kojemu su njegove slike bile od srca slikane, čuvstvom pogodene“. Mašić je bio član Jugoslavenske Akademije i počasni član Srpske Kraljevske Akademije. Bio je Srbin, ali je jednakom ljubavlju ljubio i Hrvate. Pokopan je u Zagrebu u Mirogoju, u odaješću za pravoslavne.

*

Imamo da približimo dva djela, koja su ovijeh dana svijeta ugledala: 1) Jov. N. Tomić: Deset godina iz istorije srpskog naroda i crkve pod Turcima (1683-1693); 2) Pjesnički zbornik: ugledni proizvodi srpskog, hrvatskog i stranog pjesništva, za školsku i domaću porabu sastavio Jovan Maksimović, sa kratkijem teorijskim pregledom pjesničkih vrsta.

*

Naš zemlak, glasoviti slikar Vlaho Bukovac, dovršio je ovijeh dana „Sveti Grob“, veliku sliku u više komada, koja će biti smještena pri obredima Velike Nedjele u matici crkvi sv. Nikole u Cavatu. Ovo svoje najnovije djelo g. Vlaho Bukovac velikodušno je poklonio rečenoj crkvi. Ova je slika skroz umjetnička i izvorna radnja, a ističe se nad ostalijem istoga sujeta.

Bibliografija

Благодарно смо примили: Слободан Јовановић, Енглески Парламентаризам. Београд 1902. Цијена 0.50 дин. — Ево садржаја: I. Енглески Парламентаризам: 1. Странке. 2. Влада и краљ. 3. Влада и скупштина. 4. Влада и јавно минијење. II. Ђон Морли. — Чим прије опширио ћемо проговорити о овој књижици.

*

Благодарно смо примили:

1. Друштво за сузбијање алкохолних пића, I. јавно предавање, Алкохол и уживање од дра. М. Миљковића, у Биограду 1902, цијена 10 п. д.

2. Друштво за сузбијање Алкохолних пића, II. јавно предавање, како је Ђерки-раде оставио пиће, од Лазе Комарчића, у Биограду 1902, цијена 10 п. д.

3. Утицај Алкохола на дјецу, јавно предавање дра. Милоша Ђ. Поповића љекара, у Биограду 1902, цијена 10 п. д.

*

Благодарно смо примили:

Пјесме Хасанбегова Карабеговића, у Биограду 1902, цијена 1 динар. — Књижица има 117 образа у 8ни, на којима је изнизано 56 пјесмица. Преметнут је приступ Свет. Ђорђевића (VI. обр.), јер је он примио пјесме на аманет од пјесника Авда, који је међутијем умро.

*

Rado primamo u zamjenu: „Glasnik Matice Dalmatinske“ (Svibar 1902.) svezak I. Evo mu sadržaja: Ivo Cippico, Braća, dr. Ante Miličević — O izseljivaču, osobitim obzirom na prilike u Dalmaciji. Vladimir Nazor — Brundijada. Dr. Tomo Matić — Dvije znanstvene publikacije o prošlosti Dalmacije, Jakša Čedomil — Nove pripovijesti. Književna pisma: Hrvatska — J. Čedomil — Srpska — M. S. — Češka — Branko Drechsler — Francuska — Vj. Jelavić — Nemačka — Ivo Tartała — Talijanska — D. C. i J. Č. — Znanstvena Smotra: Pogled na važnije izume XIX vijeka — Josip Buzolić. — Ova smotra izlazi svaka tri mjeseca i stoji na godinu 6 krunâ. Izdaje Matica Dalmatinska u Zadru.

*

Blagodarno smo primili: „Anegdoti i različite mudre izreke“ (sveska 2.) sakupio kanonik dekan Ivan Stojanović. Preštampano iz lista „Dubrovnik“. Izdaće i naklada Srpske Dubrovačke Štamparije A. Pasarića, u Dubrovniku 1902, cijena 30 parâ.

Y N I V E R Z I T E C K A Razlika između kralja židovâ i žida kraljevâ!

Jednom se prepirali u biranom društvu o prosvjeti, pa svak kazao svoju i priznavali u opće da je luča prosvjete od kršćanstva, baš u svom začetku. To je slušao i jedan žid, pa će upitati družinu:

— „Koja je razlika između Isusa Krista i Rotschilda?“

Svak se skosnuo na ovo drzovito pitaće, pa se dosta mudrolijâ reklo o ideji i o kapitalu, al' su to sve bile puste bacanije u modernomu duhu — i jezik se utamah tupio.

Pitaće se bilo utaložilo i društvo počelo da drugo što prevaraća, al' će iznebuha ovako riješiti pitaće neki hađija:

— „Razlika između Isusa Krista (da mu je slava i čast) i Rotschilda sasvijem je prosta; biva, Isus Krist je kralj židovâ, a Rotschild je žid kraljevâ!“

Svak ga je u čudu pogledao!

E p i g r a m

Škola i zrcalo.

Zašto sada omladina gmiže,
Zašto škola duhove ne diže? —
I zrcalo rilicu¹⁾ ti kaže
Baš naravski — nikada ne slaže!

Ž

¹⁾ usta.

Š a r a d a.

Ženskog spola u imenu
Dragašna ćeš drugog naći;
Da sam prvi, ja uzaći
Kroz trnine i uz st'jenu
Ne bih mogô do c'jeloga,
Ma kod grada da je moga.

A. P.

Odgometka potoće zagonetke
Or a h.

ПЈЕСНИЧКИ ЗБОРНИК

УГЛЕДНИ ПРОИЗВОДИ

СРПСКОГ, ХРВАТСКОГ и СТРАНОГ ПЕСНИШТВА

за школску и домаћу употребу

са кратким теоријским прегледом пјесничких врста

саставио

професор ЈОВАН МАКСИМОВИЋ.

У намјери да српском дому и школи, српској широј читалачкој публици и српским књижевницима дамо у руке књигу, у којој ће на једном мјесту наћи збир свих одличних српских и хрватских пјесничких производа (изузевши драматске) — латисмо се издања ове опсежне књиге, о којој смо дознали да се ради поодавна, а са пажњом и брижљивошћу, које се захтијевају за дјела ове врсте.

Док знатне европске књижевности имају не по један и два, по управо безброј оваких зборника умјетног пјесништва (»АНТОЛОГИЈА«); док и Хрвати располажу са два издања (Шеночино и Бадалићево), — наша је књижевност, осим неколико неизведенних покушаја, све до данас остајала без иједног дјела, које би нас, посредством што веће количине одличних примјера, упознало *са бићем и обликом појединачних врста пјесништва* и које би нам дало ма и кратак, али пажње вриједан *извод из васколичких дјела појединачних наших пјесника*. А наша књижевна поезија, макар она колико заостајала за европским, ипак није у толикој мјери оскудна, да се из њене залихе не би могао начинити добар, пун умјетносне свјежине *Зборник*.

Обзирујући се на тренутне потребе наше просвјете и образовања, а имајући на уму горе истакнуту прилику, да оваких књига немамо, а да се за њима не може и не смије дуже чекати, састављач је био приморан израђивати књигу, која ће добро послужити: и у неколико ограниченој школској — и широј, слободнијој домаћој потреби. Но, обзирујући се на педагошке захтјеве, ПЕСНИЧКИ ЗБОРНИК никако није изгубио потребну му свјежину, чар новости и занимљивости, те се с пуним правом надамо, да ће и школски и нешколски читалац *Зборник*; сваки-дашњи љубитељ књига и онај, који их рјеђе тражи; учитељ књижевности и ученик му; почетник пјесник и старији му друг — наћи у овој књизи, према свом тренутном расположењу, свагда у обилатој мјери, лектире, која ће га разведравати, поучавати, веселити, тјешити, одушевљавати....

Изван школе, ПЕСНИЧКИ ће ЗБОРНИК бити ручна и настолна књига, која ће слободне часове српског читаоца испуњавати узвишеном, идеалном, високо наравственом садржином, у школи пак, служиће учитељу поезије као опробано, поуздано читалачко градиво, да многобројним, свагда усјелим и занимљивим примјерима утврди предавану теорију о пјесничким врстама. Овом је ЗБОРНИКУ намјера да се њиме часови намијењени школској и домаћој лектири средњешколских ученика, у току двије, три године испуњавају градивом, које је бирано са пажњом и свагда је таке природе, да у пуној мјери задовољава и етичке и естетичке, високо наравствене, педагошке обзире.

Тога је ради изради њеној предходило *естетичко проучавање* цјелокупних производа свих наших пјесника, и у њој су напли мјеста само

одлични, естетичком или етичком садржином снабдјевени производи, без и најмањег обзира на то: да ли су из пера славна, или мало знатна пјесника. При одабирању поезије за ову књигу, при одлучивању: који ће пјесмотвори у њој наћи мјеста, састављача јој ништа друго није могло поткупити, до несумњива, на учитељској и лекторској пракси освједочена унутрашња вриједност самог пјесмотвора.

Имајући на уму, да би ова књига, ако буде добре среће, могла и у школи бити употребљена, састављач је, охрабрен савјетима и одобравањем наших књижевних и педагошких првака, поједине пропланке и недостатке српске и хрватске умјетне поезије попуњавао *производима из страних книжевности* уносећи у ЗБОРНИК све оно из страног пјесништва (већином руског и њемачког), што је у нашој поетичкој литератури затекао саразмјерно добро преведено, или што је, с помоћу данашњих књижевника, сâm нарочито за ову књигу преводио.

Да не би наставници књижевности, служећи се овом књигом, морали за теоријеки дио узимати нарочиту какву другу књигу (којих много и немамо), састављач је, према чувеној Њемачкој Поетици професора дра Конрада Бајера, израдио и на крају ЗБОРНИКА додао *крашак, или исцрпан и сваком разумљив пријеглед свих пјесничких врста и подврста* — тако, да се потписана књижарница нада, да ће ова књига заслужити пажњу и потпору свих оних, којима на срцу лежи развитак нашег умјетног пјесништва, које у најновије вријеме сасвим енергично стаје на нове, досле незнане стазе, те јој данас овака књига долази у најзгоднијем и најодсуднијем часу.

Наставнике српског језика и књижевности упозорујемо на суд и препоруку, који су нали у дио нашој књизи од стране уваженог српског књижевника г. Пере П. Ђорђевића, краљ. срп. академика и сенатора. Г. П. П. Ђорђевић, у предговору ка најновијем издању своје *Теорије Књижевности* (Београд, 1901), говорећи о хрестоматијама за наставу српске литературе, изражава се о овом нашем издању овако: »...за саму наставу поетичке пружиће, држим велику корист и наставничима и ученицима нов ПЕСНИЧКИ ЗБОРНИК, који је спремио и сад га баш дошаје... г. ЈОВАН МАКСИМОВИЋ.«

Дјело износи 73 штампана табака. Хартија је врло фина и укусна, а формат је књиге — велика осмина (енглески Imperial-формат, 8⁰). — Техничка страна дјела изведена је тако, да предњачи свим досадашњим издањима наших књига. Цијена је дјелу:

брошираном: 8 круна или 10 динара;

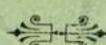
у **платненом повезу** са црном израдом: 10 кр. или 12 дин. 50 п.;

у **нарочитом, елегантном платненом повезу** (умјетнички израђене корице са златом и бојама), **француски златорез:** 11 круна или 13 динара 75 пары.

Књижарима, скушњачима и свакоме, ко наручи више примјерака ЗБОРНИКА, уступа се знатан попуст (рабат). Дјело се разашље само уз готов новац. При поруџбини, нужно је означити, у каквом се повезу жели књига имати.

Издавачка Књижарница
и Штампарско-Умјетнички Завод
ПАХЕРА и КИСИЋА
у Mostaru (Херцеговина).

СРД

СРД

list za književnost i nauku

Antun Fabris

vlasnik, izdavatel i odgovorni urednik

prof. Luko Zore

glavni saradnik

Sadražaj:

I. Paletkovaće o Medu Puciću (sa slikom). L. Zore.
II. Мудре изреке (x).
III. Слијепа — Maurice Montégut — превео Ст. К. Павловић.
IV. Epigram, najbolja škola, Ž....
V. Polubac (Milan Pavlov Jovanović).
VI. Наше поколење, пјесма Алексе Шантића.
VII. «Босанско-Хрватска Ћирилица?!» Вл. Богићевић.
VIII. Mata Dalmatinac priča Mlad. G. | IX. Књижевне оcjene (2); 1. Pjesme Avda Karabegovića Hasanbegova (XX); 2. Слободан Јовановић. Енглески Парламентаризам. Београд 1902 (Ст. К. Павловић).
X. Мило Лане...! пјесма Османа А. Ђикића.
XI. Legenda (nastavak) Nedjib Bey
XII. Kulturne vijesti.
XIII. Šarada (A. P.) |
|---|---|

Srđ izlazi dva puta mjesečno, polovinom i svrhom mjeseca, u sveskama od 2-3 tabaka.

Cijena je listu: za Dubrovnik i Austro-Ugarsku na godinu Kr. 12 ;
za mostranstvo franaka 15 u zlatu.

Rukopisi i pisma šalju se uredništvu *Srđa*, a pretplata administraciji *Srđa*.

DUBROVNIK